

# **Suomen vilja- ja öljykasviketjujen strategiaraportin päivitys 2010**

Vilja-alan yhteistyöryhmä  
lokakuu 2010

## Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
1.1. Maailman markkinat.....	3
1.2. Suomen markkinat.....	4
1.3. EU:n interventiojärjestelmä .....	5
2. Viljan kehitysennusteet .....	6
2.1. Viljan kysyntä.....	8
2.2. Viljan hinnat ja hintojen vaikutus tarjontaan .....	8
2.3. Viljan tarjonta.....	10
2.4. Vehnä.....	12
2.5. Ruis.....	15
2.6. Ohra.....	17
2.7. Kaura .....	19
3. Öljykasvien kehitysennusteet.....	22
3.1. Öljykasvien kysyntä .....	22
3.2. Öljykasvien hinnat .....	22
3.3. Öljykasvien tarjonta .....	23
3.4. Valkuaiskasvit.....	26
4. Luomuviljat ja -öljykasvit .....	27
5. Viljatilojen talouskehitys .....	29
5.1. Viljatilojen tuloskehitys.....	29
5.2. Viljatilojen kannattavuuskehitys.....	30
5.3. Viljatilojen vakavaraisuuskehitys .....	31
5.4. Viljatilojen tuotto- ja kustannusrakenteen kehitys .....	32
6. Johtopäätökset .....	34

Raportin on laatinut Vilja-alan yhteistyöryhmän toimeksiannosta MTT Taloustutkimus.  
Raportin tekijät ovat Csaba Jansik ja Arto Latukka (luku 5).

Tekijät haluavat kiittää Vilja-alan yhteistyöryhmän sihteeristöä, sen jäsenyryksiä ja jäsenorganisaatioita sekä muita yhteistyötahoja selvityksen tueksi antamistaan haastatteluista ja asiantuntija-arvioista.

## Esipuhe

Vilja-alan yhteistyöryhmä on seurannut säännöllisesti vuonna 2006 laaditun Kansallisen viljastrategian toteutumista. Viljastrategiassa asetettuja ennusteita arvioitiin ensimmäisen kerran syyskuussa 2008 ilmestyneessä selvityksessä. Vuoden 2010 loppukesällä ja alkusyksyllä tehtiin haastattelukierros tätä kolmatta seurantaraporttia varten. Kierros ajoittui markkinoiden kannalta mielenkiintoiseen aikaan.

Tapaamisten yhteydessä käytiin läpi kuluneen vuoden tärkeimpiä markkinatapahtumia sekä kuultiin näkemyksiä tulevaisuudesta. Sadonkorjuun yhteyteen ajoittunut viljan markkinahintojen nopea nousu niin meillä kuin maailmalla sekä alhainen viljasato koettiin koko ketjun suurimpina markkinamuutoksina kuluneen vuoden ajalta.

Hinnat ohjaavat kysyntää ja tarjontaa ja niillä on edelleen suora vaikutus viljelyn ja koko viljaketjun kannattavuuteen. Haasteena on saada viljan tuotanto vastaamaan paremmin kysyntää sekä ylläpitää öljy- ja valkuaiskasvien kasvanut tuotantoala. Tämänvuotinen seurantaraportti keskittyy hintoihin, kysyntää ja tarjontaa kuvaaviin viljataseisiin ja ennusteisiin, jotka perustuvat vuosittaiseen kulutustarpeeseen. Raportissa on lisäksi simuloitu viljelyalojen muutosten vaikutusta taseeseen. Viljelyn taloudellinen tilanne sekä kehitysennusteet päivitettiin tälläkin kertaa. Uutena asiana on avattu luomuviljamarkkinoita ja sen kehittämiskohteita.

Tämän raportin Suomea ja Itämeren maita koskevia tilastotietoja, taulukoita ja kaavioita päivitetään jatkuvasti ja näitä viedään Viljatietopankkiin, joka löytyy nyt sekä [vyr.fi](http://vyr.fi) että [mtt.fi/taloustohtori](http://mtt.fi/taloustohtori) -sivustoilta. Tietopankin laajennus yksikkökustannustiedot sisältäväksi valmistuu vuoden loppuun mennessä.

VYR:n toiminnan päämäärinä – yhteistyössä jäsenorganisaatioiden kanssa – on muun muassa seurata Suomen vilja- ja öljykasviketjujen toimintaa, lisätä markkinainformaatiota ja ketjun läpinäkyvyyttä. Tämä raportti ja Viljatietopankki palvelevat näitä päämääriä.

Jukka Virolainen  
maatalousylitarkastaja

# 1. Johdanto

## 1.1. Maailman markkinat

Viljan maailmanmarkkinat ovat ajautuneet myllerrykseen jo toistamiseen kolmen vuoden sisällä. Monet ovat vetäneet yhtäläisyyksiä tämän syksyn ja kolme vuoden takaisen hinnan nousun välillä. Maailmanmarkkinoiden perusasetelmat ja lähtökohdat ovat kuitenkin nyt hyvin erilaiset kuin kolme vuotta sitten.

Tämän vuoden sato on maailmanlaajuisesti riittävällä tasolla. Vuosien 2006 ja 2007 1,6 ja 1,7 miljardin tonnin sadot kutistivat maailmanvarastoja, mutta kahden viime vuoden sadot ylsivät jo 1,8 miljardin tonnin tienoille. Tänä vuonna on odotettavissa keskimääräinen sato, 1,74 miljardia tonnia, mutta – toisin kuin kolme vuotta sitten – varastot ovat nyt täynnä peräkkäisten ennätysatovuosien jäljiltä.

Riittävä tarjonta huomioon ottaen viljan hintojen raju nousu on ihmetyttänyt asiantuntijoita ympäri maailmaa. Hintojen nousua on laajalti selitetty sadon epäonnistumisella tärkeissä viljan vientimaissa ja sen seurauksena ilmoitetuilla tai mahdollisilla vientirajoituksilla. Mustan meren alueen ulkopuolelta ei kuitenkaan ole raportoitu huomattavia sadonmenetyksiä, joten muut vientimaat kuten USA, EU, Australia ja Etelä-Amerikan maat onnistuvat paikkaamaan poisputoavia vehnän ja ohran vientimääriä.

Varsin voimakkaan hinnannousun syyt on siis etsittävä muualta kuin maailmanmarkkinoiden alitarjontatilanteesta. Todennäköisesti nostopaineet ovat peräisin kysynnästä ja syyt ovat osittain psykologisia. Kesän hintamuutokset ja ensimmäiset arviot sadon määrästä ovat saaneet liikkeelle perinteisten viljanostomaiden paniikinomaisen ostovyöryn. Viljanostot ovat jatkuneet pitkälle syyskuuhun, joskus jopa yli tarpeen. On myös merkkejä siitä, että alan ulkopuolelta tulevat sijoitusvarat ovat jälleen vahvistamassa tavarapörssien hinnanmuutoksia.

### Maailman viljatase 2006 - 2011e.

(milj. t)	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11e
Maailman viljan kokonaistuotanto	1.588	1.697	1.801	1.787	1.745
Maailman viljan kokonaiskulutus	1.629	1.685	1.723	1.764	1.779
Varastojen muutos	-41	+13	+77	+23	-34

Lähde: International Grains Council, GMR No. 403, 26 August 2010.

Viljan kokonaiskysyntä maailmassa on kasvanut vuosi vuodelta ja tulevan satovuoden aikana todennäköisesti ylittääkin maailman kokonaistuotannon. Siitä huolimatta tärkeimpien viljojen kuten vehnän, maissin, ohran ja riisin kohdalla tarjonnan ja kysynnän tasapaino ei aiheuta hinnoille pitkäjänteisiä nousupaineita. Pienempien viljojen kuten rukiin ja kauran maailmanmarkkinoilla keskimääräistä 15 - 20 % matalammat sadot saattavat estää hintojen nopean laskun nykytasosta.

## **1.2. Suomen markkinat**

Suomen markkinoilla vallitsee tulevan satokauden aikana tarjonnan niukkuus. Kauran, ohran, rukiin sekä öljykasvien taseet ovat alijäämäisiä, kun ei oteta huomioon satokauden alkuvarastoja – tosin EU komission Suomessa omistamat interventiovarastot riittäisivät täyttämään ohran alijäämän ensi satokaudella. Vehnän kotimainen tarjonta ylittää hädintuskin kysynnän tasolle.

Tämä syksy on jälleen todiste siitä, kuinka kansainvälisten vilja- ja öljykasvimarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan vaihtelut heijastuvat Suomenkin markkinoille täydellä teholla. Puskurit ja suojamekanismit ovat häviämässä. Koska me emme voi vaikuttaa kansainvälisiin markkinoihin, meidän on opittava elämään niiden kanssa ja sopeuduttava niihin.

Suomalaiset viljelijät ovat oppineet reagoimaan markkinatilanteen muutoksiin nopeasti. Viime vuonna viljelyalaa siirtyi rehuviljoista öljy- ja valkuaiskasveihin sekä vapaaehtoiseen kesantoon, kuten kaikki asiantuntijatahot suosittelivat. Mikäli uudella pinta-alajakaumalla olisi saavutettu kaikkien peltokasvien kohdalla normaali satotaso, Suomen vilja- ja öljykasvimarkkinat olisivat nyt huomattavasti tasapainoisemmat. Valitettavasti kesän sääolojen aiheuttamat sadonmenetykset heilauttivat tasapainoa.

Nykyinen epätasapaino ei muuta kuitenkaan sitä tosiasiaa, että tuotannon lähtökohtana tulee jatkossakin olla markkinoiden tarpeet ja ne on kyettävä ennakoimaan. Viljamarkkinoihin vaikuttavia tapahtumia on itse kunkin seurattava aktiivisesti ja analyytisesti ja pyrittävä muodostamaan niistä oma näkemys tuotanto- ja markkinointipäätösten pohjaksi. Tämä pätee erityisesti seuraavan vuoden kylvösuunnitelmiin. Kotimaan markkinoilla kysyntä on melko hyvin ennustettavissa ja ylitarjonta johtaa melkein poikkeuksetta mataliin hintoihin. Viljan viljelyalan huomattava lisääminen esimerkiksi vuoden 2008 tasolle johtaisi nykymarkkinatilanteen ja hintasuhteiden valossa vääjäämättä ennennäkemättömiin pohjahintoihin, mikäli ensi vuonna korjataan normaali sato.

Massaviljan ylijäämiä on vaikea sijoittaa vientimarkkinoille. Suomen asemassa olevan maan ei kannata tuottaa sitä, mitä kaikki muut tuottavat. Vuonna 2006 laaditussa kansallisessa viljastrategiassa etsittiin erikoistumisen ja lisäarvon tuottamismahdollisuuksia, ja esitettiin tarjonnan sopeuttamista kotimaisen kysynnän rakenteeseen. Suomen viljaa jalostavalle teollisuudelle kotimaisen raaka-aineen saatavuus on kannattavan toiminnan edellytys.

### **1.3. EU:n interventiojärjestelmä**

Euroopan toimintaympäristö muuttuu tänä vuonna, kun EU:n viljamarkkinoille tarjoaman turvamekanismin kattavuutta supistetaan suunnitellulla tavalla. Komissio otti koko interventiojärjestelmän kriittiseen tarkasteluun CAP:in terveystarkistuksessa vuonna 2008. Selvityksissä todettiin viljojen osalta, että ohran interventiomäärät EU:ssa alkavat kasvaa, kun yleinen hintataso on markkinoilla alhainen. Maissille aiemmin asetetun intervention nollassa kiintiön nähtiin aiheuttavan ylituotantotilanteissa painetta maissin hintaan ja edelleen ohraan, jolloin sen tarjonta interventioon lisääntyisi. Tehdyssä päätöksessä ohra ja maissi ovat edelleen mukana interventiokelpoisina tuotteina, mutta niiden vuosittainen interventioon hyväksyttävä määrä asetettiin nollassa. Tällä tavoin haluttiin viljamarkkinoilla olevien markkinasignaalien vaikuttavan tehokkaammin EU:n tuottajien viljelypäätöksiin eli lisättiin intervention turvaverkko ajatusmallia. Komissiolle annettiin oikeus aloittaa interventioon ostot mikäli markkinatilanne ja -hintakehitys niin edellyttävät.

Uusittu järjestelmä tuli voimaan markkinointivuodesta 2010/2011 alkaen. Osa intervention peruseräistä pysyy ennallaan. Interventioon myynnin aikaväli on edelleen marras-toukokuu. Tarjottavan viljaerän vähimmäiskoko pysyy 80 tonnissa, eikä viljan laatukriteerejä muutettu. Vehnällä interventio uudistui niin että otettiin käyttöön 3 milj. tonnin EU:n laajuinen kiintiö interventiovarastoinnissa. Sen interventio avautuu marras-kuussa "perinteisellä" vastaanottomallilla. Mikäli kiintiö täyttyy, niin sen jälkeen varastoihin ostetaan viljaa niin kutsutulla tarjouskilpailu-menettelyllä. Ohralla ja maissilla interventio-toiminta avataan ja suljetaan, komission esityksestä, tarpeen mukaan. Asiaan vaikuttaa se, millä tasolla (EU) markkinahinnat ovat ja mikä on markkinoiden toiminta sekä kehitysnäkymät ylipäätään. Yksityiskohtaisia kriteerejä avaamiselle ei ole asetettu. Edellytyksenä on kuitenkin, että laajemmalla alueella esiintyy markkinahäiriöitä. Ohran interventioon ostaminen tapahtuu pelkästään tarjouskilpailu-menettelyllä. Hinta voi olla maksimissaan 101,31 €/t. Tarjouskilpailu voi olla koko EU:n laajuinen tai sitten interventioon ostetaan ohraa vain tietyissä jäsenvaltioissa tai alueilla.

Suomen kohdalla interventiojärjestelmä on EU jäsenyytemme aikana ollut ohran ja joinakin vuosina myös vehnän markkinoiden vakauttaja. Erityispiirteinä Suomessa on ollut se että ohran interventiohintaa on ajoittain välillisesti vakauttanut myös kauran hintakehitystä. Vaikka interventio säilyy komission markkinoiden hallintakeinona, ei se enää ole rutiinitoimenpide. Hinnat tulevat liikkumaan vapaammin markkinoilla, joten vuosittaisella viljataseellamme on aiempaa suurempi merkitys hinnan muodostukseen. Erityisesti ohralle ei realistisesti ottaen ole osoitettua interventiovarastointia, joten selkeissä ylijäämätilanteissa markkinoihimme vaikuttaa hintakehitys EU:ssa ja Mustan meren alueella.

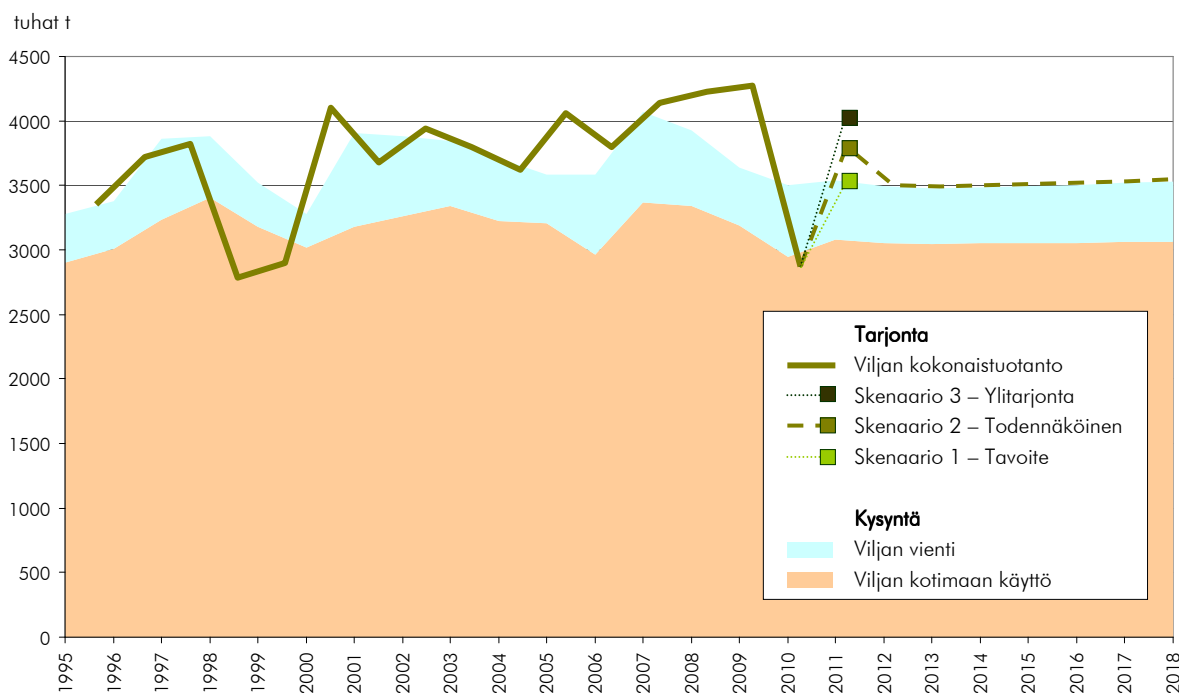
## **2. Viljan kehitysennusteet**

Viljan kysyntä- ja tarjontaennusteet muodostavat vuonna 2006 valmistuneen kansallisen viljastrategian selkärangan. Ne havainnollistavat strategian mukaisia kehitystrendejä viljan tuotannossa, teollisuudessa ja muissa käyttökohteissa. Strategian viimevuotisissa seurantaraporteissa päivitettiin ennusteita aina tuoreimmilla todellisilla luvuilla. Tähän raporttiin sisältyvät vuoden 2008 toteutuneet käyttömäärät sekä vuoden 2010 satoennusteet. Pitkän aikavälin ennusteita korjataan kuluneen vuoden markkinatapahtumien ja alan muuttuneiden odotusten valossa. Tuotantomäärien oletetaan muodostuvan tulevina vuosina kysyntää vastaaviksi joten varastojen muutoksia ei ole arvioitu vuoden 2012 jälkeen.

Nopeasti vaihtelevat hinnat muokkaavat ja muuttavat viljelijöiden pellonkäyttösuunnitelmia ja kylvöaikoja melkein päivästä päivään. Pellonkäytön rakenteessa viljan- ja öljykasvien viljelyalan ääripäitä on koettu kahtena peräkkäisenä vuonna.

Seuraavalle satokaudelle on mahdollista erottaa kolme viljan viljelyalan eri tasoa, kolme eri skenaariota ja niistä seuraavat markkinaennusteet. Perusoletuksena pidetään joka skenaariossa vuodelle 2011 keskivertoiset sääolosuhteet ja normaalit satotasot. Ensimmäisessä skenaariossa viljan viljelyala asettuisi kysynnän vaatimalle tasolle (tavoite-skenaario). Toisessa vilja-ala kasvaa noin 5 – 25 % viljalajista riippuen (todennäköinen skenaario). Kolmannessa skenaariossa ala palautuu vuoden 2008 huipputasolle (ylitarjonta skenaario). Vuoden 2010 syyskuun ja lokakuun alun korkeat hinnat motivoivat vuonna 2011 vilja-alan lisäämiseen, toisen ja kolmannen skenaarion suuntaan siirtymiseen. Skenaarioista keskimäinen on realistisin vaihtoehto, alan asiantuntijoiden ja toimijoiden mielipiteiden eräänlainen keskiarvo.

Maailmanmarkkinoiden tarjonnan odotetaan kohoavan ensi vuonna. Nykymarkkina-tilanteessa ympäri maailmaa on selkeitä odotuksia viljan tuotannon lisäämisestä.



### Viljan tarjonnan kehitysskenaariot vuodelle 2011.

Mitä tapahtuisi Suomessa kussakin skenaariossa ensi vuoden sadonkorjuun jälkeen? Ensimmäisessä vilja riittäisi tyydyttämään kotimaan kysynnän ja viennin. Tavoitteen mukainen vilja-ala olisi Suomessa reilut 1,1 miljoonaa hehtaaria, eli noin 100.000 hehtaaria enemmän kuin tänä vuonna. Mikäli tuorevilja-alat pysyvät kahden viime vuoden tasolla, tavoitteiden mukainen viljana korjattu vilja-ala nousisi nykyisestä 937.000 hehtaarista 1.040.000 hehtaariin. Perusoletuksissa ensi vuonna maailman markkinahinnat tulisivat alas vuoden 2010 hintapiikistä. Tässä skenaariossa Suomessa vallitsisivat todennäköisesti alempien maailmanmarkkinahintojen määräämät, mutta edelleen kohtuulliset viljanhinnat.

Toisessa skenaariossa kokonaisvilja-ala lisätään 19 %. Sekä vehnystä, ohrasta ja kaurasta muodostuu ylitarjontaa vuonna 2011. Ylijäämän määrä vaihtelee viljalajeittain, kokonaisylijäämä ylittäisi arviolta noin 270.000 tonniin. Ylijäämästä aiheutuisi ylimääräisiä paineita kotimaan hintoihin.

Kolmannessa skenaariossa palattaisiin vuoden 2008 vilja-alaan. Tällöin pelkästään ohran ylijäämä ylittäisi 370.000 tonniin vuonna 2011 ja kokonaisylijäämä peräti 515.000 tonniin. Mikäli maailman viljanviljelyalaa koskevat odotukset toteutuvat ja kaikilla päätuotantoalueilla korjataan normaali sato, on ensi vuonna ylitarjontatilanne viljan maailmanmarkkinoilla. Tällöin ei Suomen viljaa – etenkin massaviljaa – olisi mahdollista purkaa vientimarkkinoille. Kun kotimaan viljankäyttömääriin ei ole tulossa nopeita muutoksia, ylijäämävilja jäisi viljelijöiden varastoihin ja painaisi hintoja alas ainakin markkinointivuoden 2011/2012 satoon saakka.



## 2.1. Viljan kysyntä

Viljan kysynnän ja tarjonnan tasapaino muuttui dramaattisesti syksyllä 2007, kun maailman varastojen pitkäaikainen hupeneminen sekä ruoan ja bioenergian kysynnän kasvu yhdistyivät tavallista heikompaan viljasatoon. Suomen sato oli runsas ja hyvälaatuinen ja siitä virtasi vientiin merkittävä volyymi korkeiden maailmanmarkkinahintojen houkuttelemana.

Hyvät sadot painoivat viljan hinnat entisille tasoilleen syksyn 2008 ja kesän 2010 välisenä aikana. Suomessa rehuviljojen ja erityisesti ohran ylitarjonta oli viime vuonna ongelmallista. EU-intervention muutosten ja kotimaisen kysynnän kehityksen perusteella viljan kokonaistuotannon ennusteet palautettiin kansallisen viljastrategian perusskenaarion tasolle.

Kysynnän perusteella Suomessa tarvittaisiin seuraavien viiden vuoden aikana noin 3,6 miljoonaa tonnia viljaa.

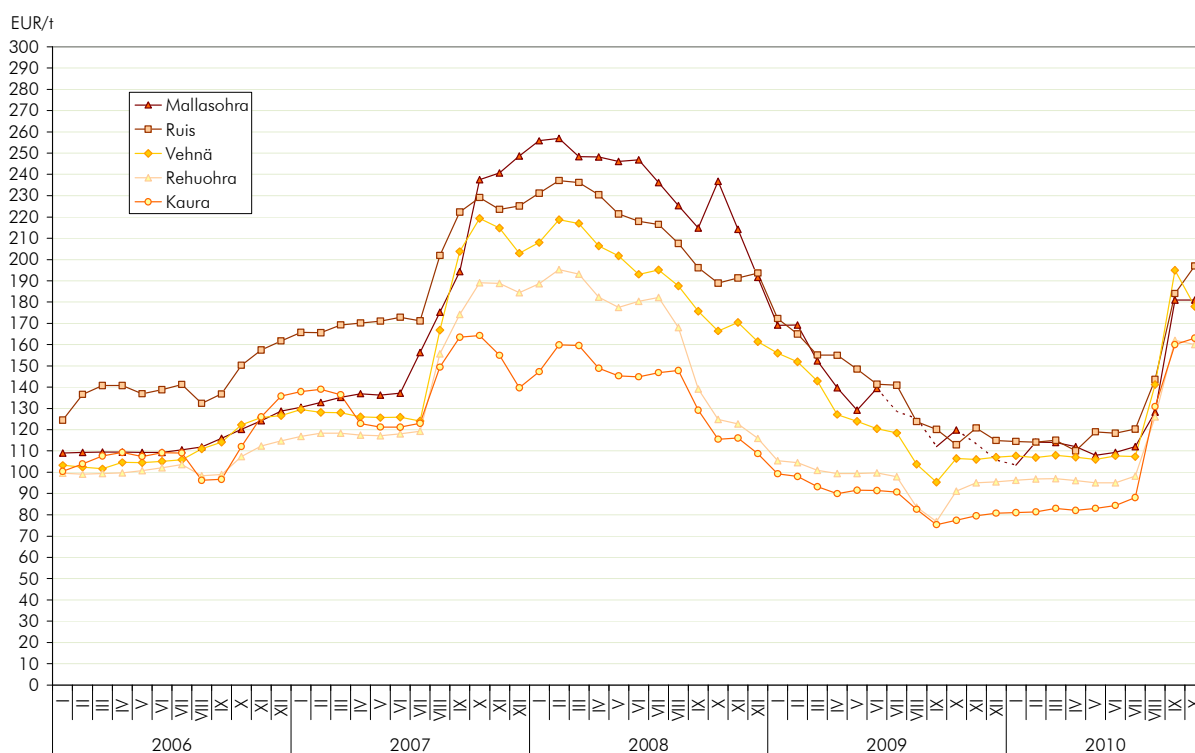
## 2.2. Viljan hinnat ja hintojen vaikutus tarjontaan

Viljan hinnoilla on suuri vaikutus tarjonnan muodostumiseen, koska kysynnän muutosten signaalit välittyvät hintojen kautta viljan tuottajille. Vuoden 2008 strategiaraportissa todettiin, että viljan hintojen piikki kannusti lisäämään viljan tarjontaa vuosina 2007 ja 2008. Syyskuuhun 2009 mennessä hinnat putosivat käytännössä vuoden 2005 matalalle tasolle, mikä puolestaan motivoi siirtämään vilja-alaa muihin pellonkäyttömuotoihin.

Vuonna 2010 hintasuhteiden ja suositusten aikaansaama pellonkäyttökäyttöjakauma oli Suomen oman viljankysynnän ja vientimarkkinoiden potentiaalilta lähes optimaalinen. Valitettavasti sääolosuhteet heilauttivat keskisadon matalaan ääripäähän, joten kysyntä-tarjonta tasapaino jäi saavuttamatta.

Korkeat viljanhinnat eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että ensi vuonna tarvittaisiin enemmän kuin 3,6 miljoonaa tonnia viljaa. Seuraavien vuosien laskelmissa on aina lähdettävä liikkeelle oletuksesta, että normaalisääolosuhteiden vallitessa korjataan keskimääräinen sato. Pinta-alajakaumalla ja tarjonnalla on merkittävä vaikutus hintojen kehitykseen.

Hintasuhteet ohjaavat tuotantoa yleensä kalleimpiin viljalajeihin, kuten leipävehnään, mallasohraan ja rukiiseen. Niukan tarjonnan takia tänä syksynä rehuvehnän, rehuohran ja kauran hinnat kuroivat kiinni perinteisen hintaeron.



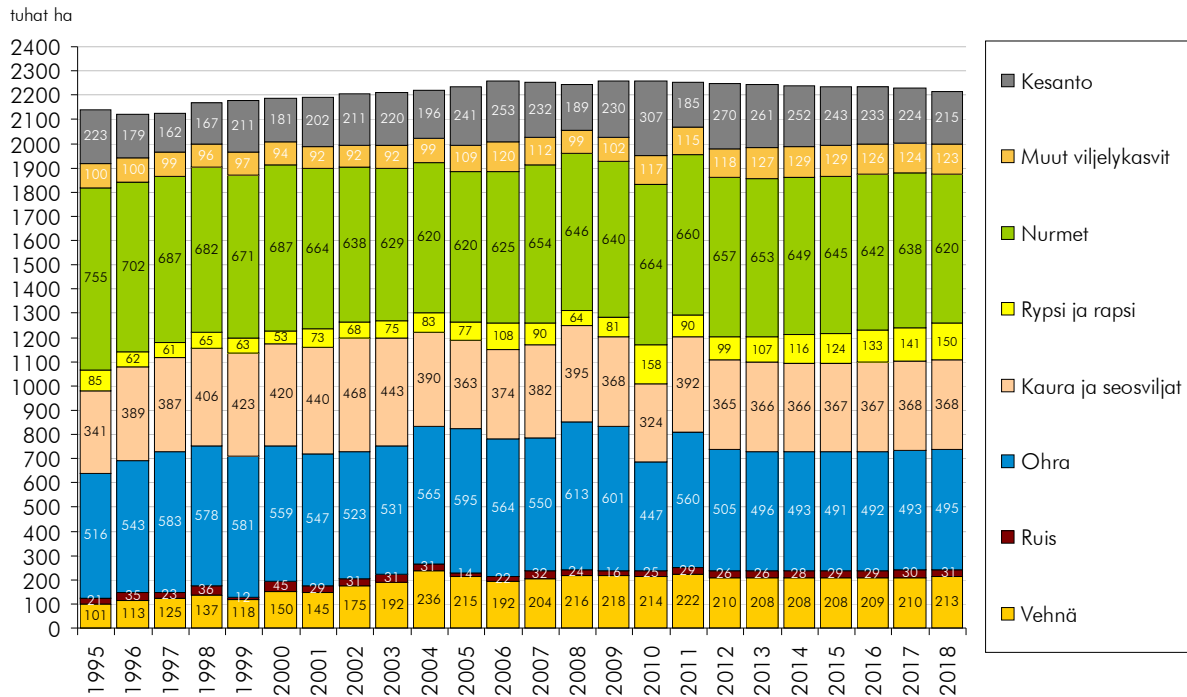
### Viljan kuukausihinnat Suomessa 2006 - 2010.

Lähde: Tike, 2006 - 2010 (MII). 2010 (IX - X) ovat teollisuusyritysten ostotarjouksiin perustuvat arviot.

Todennäköisimmän skenaarion mukaan vilja-ala kasvaa ensi vuonna tämänvuotisesta, mutta ei yltäisi vuoden 2008 huippulukemiin. Huonoista viljelykokemuksista ja huonontuneista hintasuhteista johtuen pinta-alaa vapautuu näillä näkymin öljy- ja valkuaiskasveilta. Myös kesannosta siirtynee peltoalaa takaisin viljanviljelyyn. Luonnonhoitopeltojen osuus kesantoalasta on vain reilut puolet ja siitäkin kahden vuoden sopimukset erääntyvät suureksi osin.

Peltopinta-alan jakauma määräytyy markkinasignaalien ja hintasuhteiden avulla. Mikäli esimerkiksi viljan ja öljykasvien hintasuhteet muuttuvat olennaisesti keväeseen mennessä, vaikuttaa se suoraan lopullisiin kylvöpäätöksiin.

Ensi vuoden ennusteessa jokaisen viljalajin peltoalan odotetaan kasvavan. Pitkällä aikavälillä sen tulisi asettua kuitenkin markkinavoimien sanelemana optimaaliselle tasolle.



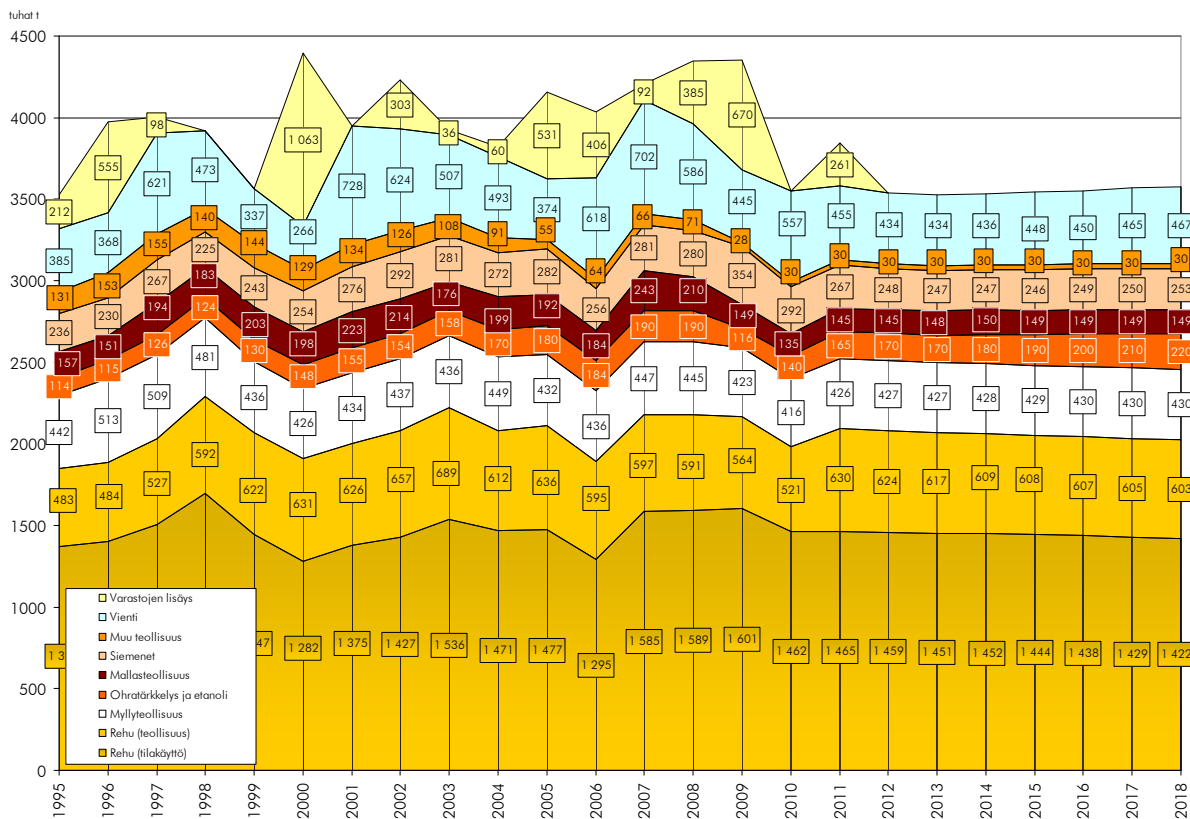
### Pellonkäytön kehitys ja ennusteet Suomessa 1995 - 2018.

Lähde: Tike ja MTT Taloustutkimus. Huom. aikasarjassa on käytetty Tiken käytössä olevan maatalousmaan tilastosarjaa, joka käsittää kylvöalaa. Se eroaa ennakkosatotilastoissa merkitystä pinta-alasta, joka sisältää syksyllä viljana korjatun alan.

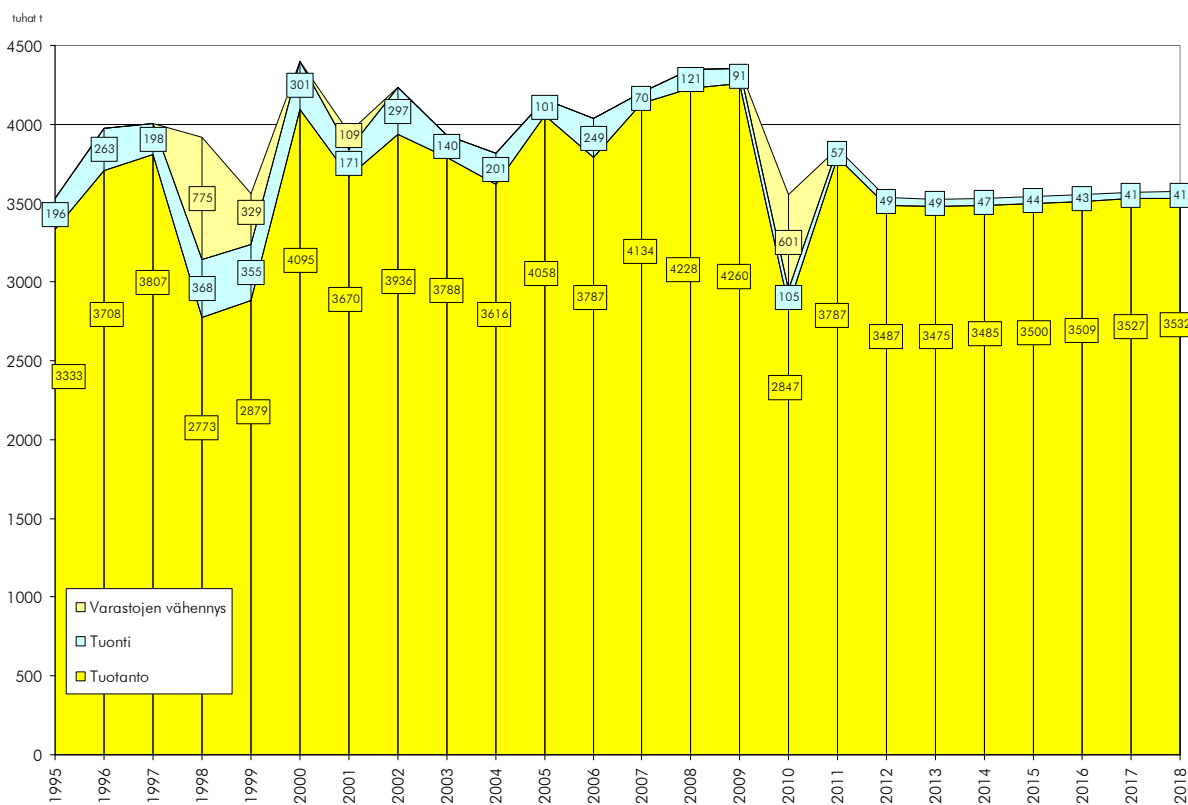
## 2.3. Viljan tarjonta

Kansallisen viljastrategian perusskenaariossa vuonna 2006 viljan tarjonnan ennustettiin olevan maltillista tai jollain viljankäyttöaloilla jopa supistuvan kysyntää vastaavaksi. Todellisuudessa laajentuneen kotimaan ja ulkomaan kysynnän vetämänä Suomen viljantuotanto saavutti vuosina 2006 - 2008 bioenergiaskenaariossa ennustetun korkean tason, vaikka viljaa ei lainkaan käytetty biopolttoainetuotantoon. Tämä korkea tuotannon taso ei ole osoittautunut kestäväksi vaihtoehdoksi.

Viljan kokonaiskysynnän kaavio kertoo havainnollisesti miten Suomen ajoittaista viljaylitarjontaa ja ylijäämävarastoja on purettu vientimarkkinoille. EU:hun liittyessään Suomella oli suuri viljaylijäämä, joka vietiin vuosina 1996 - 1998. Vuoden 2000 ennätysellistä ohra- ja kaurasatoa purettiin vientimarkkinoille vuosina 2001 - 2003 ja vastaavasti vuosien 2005 - 2006 ylijäämä vietiin seuraavina vuosina. Suotuisat mekanismit ja olosuhteet vientimarkkinoilla – kuten interventio, vientituet, USA:n kaurakysyntä 2000-luvun alussa ja korkeat maailmanmarkkinahinnat vuosina 2007 - 2008 – mahdollistivat ylijäämän purkamisen kannattavasti.



Viljan kokonaiskysyntä vuosina 1995 - 2018.



Viljan kokonaistarjonta vuosina 1995 - 2018.

Vuosien 2008 ja 2009 hyvät sadot paisuttivat ylijäämää ennätyskorkealle, ja vuonna 2010 alhaiset keskisadot mahdollistavat ylijäämän purkua. Ylijäämätilanteesta voi nopeasti kehkeytyä polttava ongelma tulevaisuudessa. Kotimaan kysynnän ei odoteta olennaisesti kasvavan, ja vientimahdollisuudet ovat riippuvaisia Euroopan ja laajemmin koko maailman tarjonta-kysyntä tilanteesta.

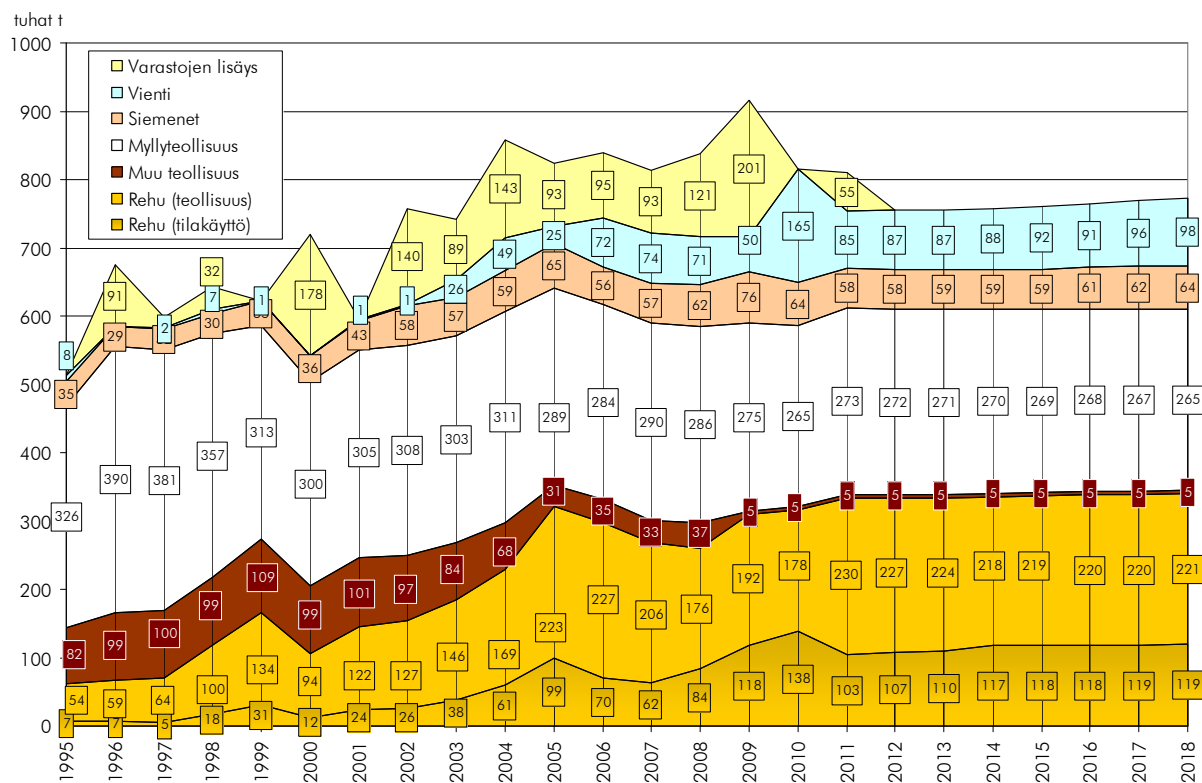
## **2.4. Vehnä**

### Kysyntä

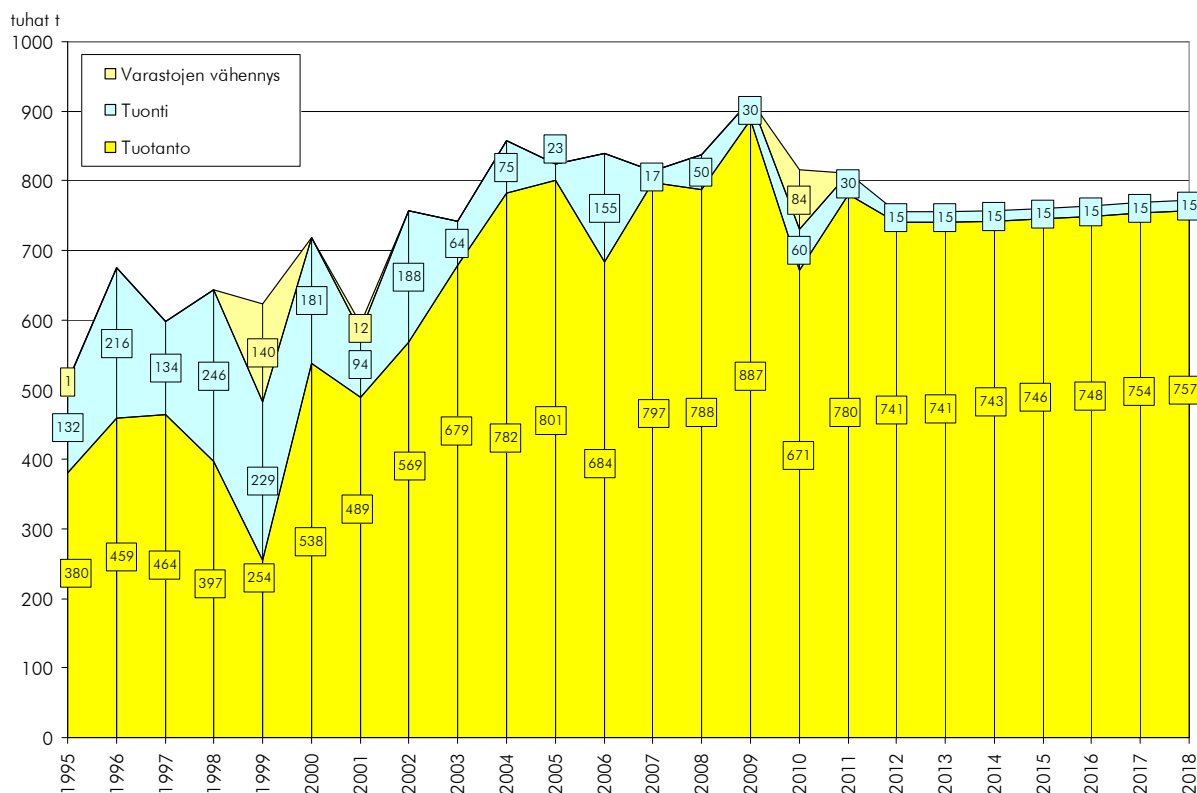
Rehuteollisuudessa vehnän kysyntä kasvoi selvästi vuosien 2002 ja 2006 välillä. Vuonna 2007 käytettiin kalliin vehnän sijaan mieluummin halvempaa viljaa ja vehnän rehuikäyttö väheni. Syksyllä 2010 halvempaa rehuviljaa ei ole ollut saatavilla. Valtaosa uudesta sadosta ylsi – ainakin valkuaispitoisuudeltaan – myllyvehnälaatuun, joten kilpailu rehuvehnästä kiristyi. Mylly- ja rehuvehnän välinen perinteinen yli 30 €/t hintaero kutistui ja rehunvalmistajat tarjosivat raaka-aineestaan ajoittain melkein myllyvehnän hintaa. Tiukasta saatavuudesta johtuen rehuvehnän tuontikaan ei ole pois suljettu seuraavan satokauden aikana. Näin tulee tapahtumaan varsinkin silloin, jos osa myllyvehnästä viedään ulkomaille. Vehnän kokonaisrehuikäyttö mukaan laskien tilakäyttö on pitkällä aikavälillä vakaata. Se voi jopa kasvaa, koska suurimman käyttäjän eli siipikarjasektorin markkinanäkymät ovat Suomessa hyvät.

Vehnän myllyjauhatus laski viime vuonna 275.000 tonniin aiempien vuosien 285.000 - 290.000 tasosta. Tärkein selittävä tekijä on vehnäjuuhojen tuonti, joka kasvoi 5.000 tonnista yli 10.000 tonniin vuosien 2007 ja 2009 välillä. Suomessa vehnän myllykäyttöön ei odoteta suuria muutoksia. Kulutuksen odotetaan olevan vakaata tulevina vuosina. Tosin leipomoteollisuuden raaka-ainekäyttö on muuttumassa monipuolisempaan suuntaan ja muiden viljojen osuus saattaa muutaman vuoden sisällä kasvaa vehnän kustannuksella.

Suomessa korkealaatuista vehnää pitäisi olla tarpeeksi kotimaan teollisuuden saatavilla ja olisi pyrittävä siihen, että mahdolliset tuontitarpeet koskisivat vain rehuvehnää. Myllyvehnän ylijäämä on mahdollista sijoittaa vientimarkkinoille vain silloin, kun muiden maiden kysyntä-tarjonta tilanne ja siitä johtuvat vehnänhinnat sen mahdollistavat. Useimmiten Euroopassa on kuitenkin riittävästi myllyvehnää markkinoilla, mikä vaikeuttaa sen vientiä Suomesta.



Vehnän kysyntä vuosina 1995 - 2018.



Vehnän tarjonta vuosina 1995 - 2018.

## Tarjonta

Vehnän tarjonta on kymmenen vuoden aikana kasvanut merkittävästi. Tuotanto on kaksinkertaistunut 1990-luvun lopun 400.000 tonnista keskimäärin 800.000 tonniin vuosina 2004 - 2009. Laatu on parantunut samaan aikaan tarjonnan kasvaessa ja kotimaan tuotanto on enenevässä määrin korvannut etenkin kalliin myllyvehnän tuontia. Vielä 2000-luvun alkupuolella tuotiin Suomeen 150.000 tonnia myllyvehnää, mutta viime vuosina käyttöön otettujen lajikkeiden ansiosta oma tuotanto on suurimmaksi osaksi kattanut kotimaan tarpeen.

Tänä vuonna vehnästä saatiin matalia satotasoja ympäri maata, mutta samalla sadon valkuaispitoisuus oli keskimääräistä parempaa. Tosin pienen jyväkoon vuoksi kuorimisprosentti jää alhaisemmaksi jauhatuksessa. Pienijyväinen vehnä kelpaa kuitenkin rehukäyttöön.

Rehuvehnän kysyntä on Suomessa ollut kasvusuunnassa. Rehuvehnäksi ei enää mielletä ainoastaan elintarvikejauhatukseen kelpaamattomia eriä. Viljelijöille on kannattava vaihtoehto tähdätä rehuvehnän suunnitelmalliseen tuotantoon valitsemalla sellaisia lajikkeita, jotka valkuaispitoisuudeltaan eivät yllä myllyvehnälaajikkeiden tuloksiin, mutta ovat niitä paljon satoisampia. Syksyn 2010 mylly- ja rehuvehnän hintasuhteet motivoivat voimakkaasti rehuvehnäntuotantoon, mutta vaikka hintasuhteet palautuisivatkin entiselleen, voi rehuvehnän tuotanto silti olla korkeampien satotasojen vuoksi houkuttelevaa.

Tänä syksynä rehuvehnästä on ollut niukkuutta Suomessa. Sen hinta on kohonnut lähelle leivontalaatuisen vehnän hintaa, koska sen markkinoille tuloa on haluttu vauhdittaa ja toisaalta uhkana on ollut rehuvehnän päätyminen vientimarkkinoille. Leivontalaatuisen vehnän määrä ylittää kotimaisen kysynnän, joten sen vientitoiminnan onnistuminen olisi toivottavaa.

Syysvehnän suosion odotetaan kasvavan viljelijöiden joukossa monestakin syystä: syysvehnälaajikkeet soveltuvat rehuksi, se vaatii vähemmän panoksia, tukiehtojen talvipeitteisyysvaatimus täyttyy ja se on kevätvehnää usein satoisampi vaihtoehto. Syysvehnä on helppo kylvää ja sen kylvöaika on pidempi kuin rukiin. Ensi vuodeksi syysvehnäalan odotetaan kasvavan 25 - 28.000 hehtaariin.

Tänä vuonna vehnäala pysyi viimevuotisella tasolla, mutta huomattavasti matalamman keskisadon johdosta vehnää korjataan melkein 200.000 tonnia vähemmän. Tuotannon arvioidaan putoavan 671.000 tonniin. Uhkana on, että niukan tarjonnan ja korkeiden hintojen aikaansaama korjausliike lisää vehnän pinta-alaa ja tarjontaa ensi vuonna reilusti

yli kotimaan tarpeen. Syysvehnän kylvöalat ovat todennäköisesti jo nousseet ja jos kevätevehnäala pysyy entisellään ensi vuonna, saattaa vehnäala nousta yhteensä yli 220.000 hehtaariin. Tästä syntyisi normaalisatotasolla noin 50.000 tonnin ylijäämä.

Seuraavan vuosikymmenen ajan markkinatilanteen vakauttamiseksi on pyrittävä kysynnän ja tarjonnan tasapainotilanteeseen, johon sopisi noin 200.000 hehtaarin pinta-ala ja noin 750.000 tonnin kokonaistuotanto.

## **2.5. Ruis**

### Kysyntä

Rukiin hinta on pitänyt pintansa muita viljoja paremmin myös viime vuosien hinnantvaihtelun aikana.

Ruis menee suurimmaksi osaksi jauhatukseen, koska rehukäyttö on minimaalinen. Myllyjen jauhatus kasvoi reippaasti. Jauhatuksen viidettä vuotta jatkunut kasvu notkahti kuitenkin vuosina 2008 ja 2009, ja myllykäyttö laski vuoden 2007 101.000 tonnista 91.000 tonniin viime vuonna. Vuoden 2007 myllykäytön huippu ja sen jälkeinen notkahdus selittyi näkkileivän vientipiikillä Venäjälle.

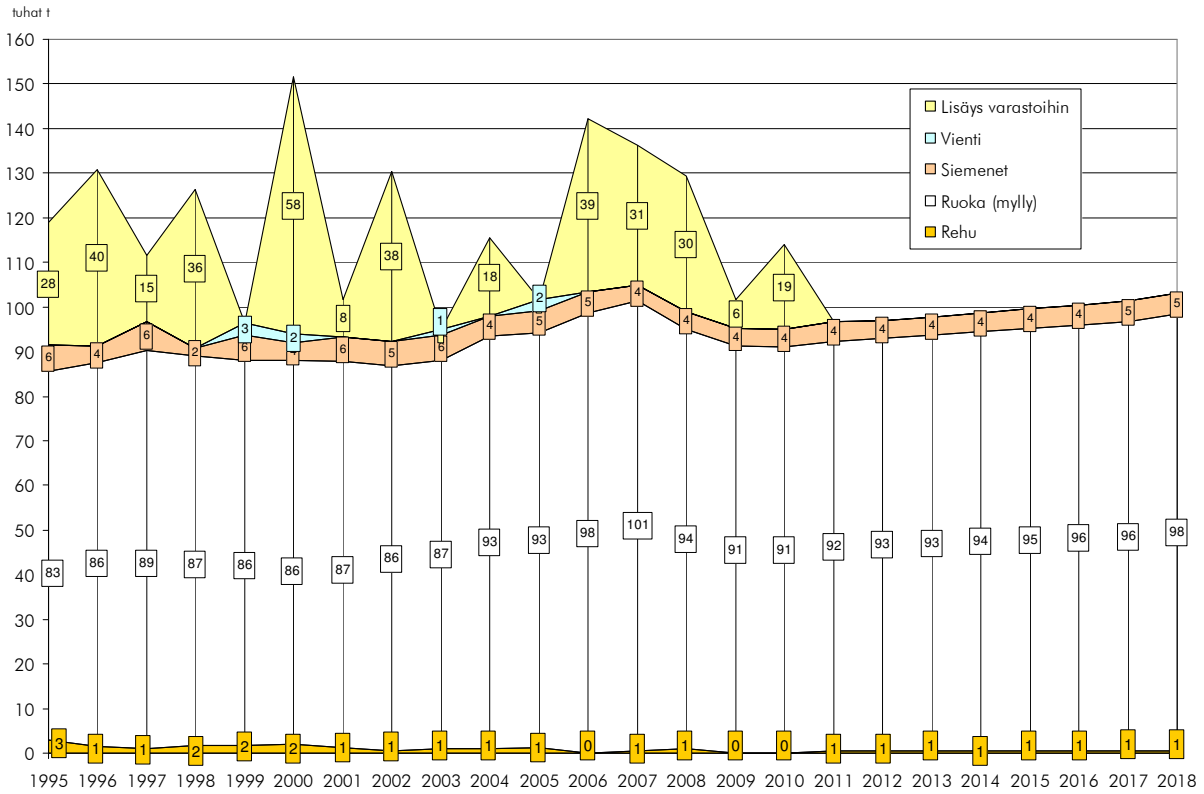
Vaikka ruis on neljästä kotimaan viljalajista selvästi pienin, sen jatkuva alijäämä koetaan mylly-leipomoketjussa vakavana ongelmana, sillä leipomoteollisuuden raaka-aineesta noin neljäsosa on ruista.

### Tarjonta

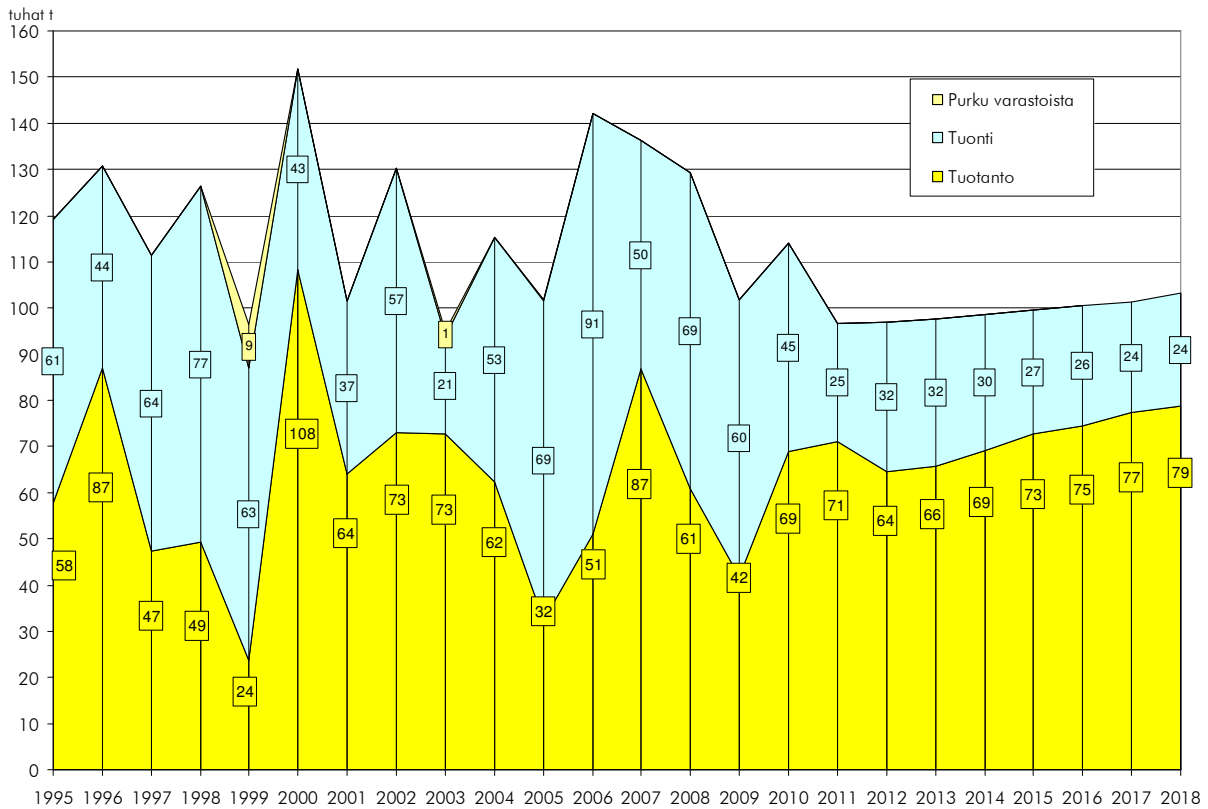
Kaikista viljoista ruis näyttää menestyneen parhaiten tänä syksynä, satotaso on viime arvioiden mukaan ylittämässä kymmenvuotisen keskisadon. Se on jo itsessään viljelyn lisäämiseen kannustava tekijä. Seuraavana vuonna odotetaankin ruisalan nousevan lähes 30.000 hehtaariin.

Rukiin omavaraisuuden ja keskisadon nosto ovat Suomen viljanviljelyn suurimpia haasteita. Rukiinviljelyn näkökulmasta on olennaista se, miten viljelijöiden motivaatio ja viljelyn kannattavuus saadaan niin hyväksi, että kotimaista ruista riittäisi. Ruis kilpailee muiden viljalajien kanssa pinta-alasta. Sopimustuotannolla voisi tehdä vaihtelevista tuotantomääristä suunnitelmallisempia.





Rukiin kysyntä vuosina 1995 - 2018.



Rukiin tarjonta vuosina 1995 - 2018.

Rukiille on selvä kysyntä, mutta hintaa painaa usein Itämeren toisella puolella saatavilla oleva halpa tuontiraaka-aine. Ruista tai ruisjauhoa jouduttaneen edelleen tuomaan Saksasta, Puolasta tai Baltian maista tulevana vuosina. Itämeren eteläpuolella hybridiruislajikkeiden käyttö on yleistynyt ja satotasot ovat selvästi Suomen tasoa korkeampia. Rukiin markkinatilanne riippuu Itämeren alueen tarjonnasta, sekä eri maiden sadoista ja hintasuhteista. Tänä vuonna rukiin tarjonta on muissakin maissa melko niukkaa, mikä pitää hintatason suhteellisen korkealla.

Kotimaan hinta yleisesti ei innosta suomalaisia viljelijöitä vähäsatoisen rukiin viljelyyn. Ruis ei ole kilpailukykyinen vilja kasvukunnoltaan heikoilla lohkoilla ja vähin panoksin viljeltynä. Kuitenkin useat esimerkit osoittavat, että ruis voi antaa ammattimaisesti viljeltynä 4 - 6 tonnin satoja, jolloin sen kannattavuus paranee huomattavasti viljalajien välisessä vertailussa. Rukiin viljely tulisi tulevaisuudessa keskittää ammattimaisesti viljeleville tiloille. Satotasoa voisi nostaa lisäämällä hybridirukiin osuutta. Sen viljely Suomessa on jäänyt toistaiseksi vähäiseksi, mutta tämän syksyn kiinnostuksen perusteella käyttömäärät nousevat selvästi jo ensi syksynä.

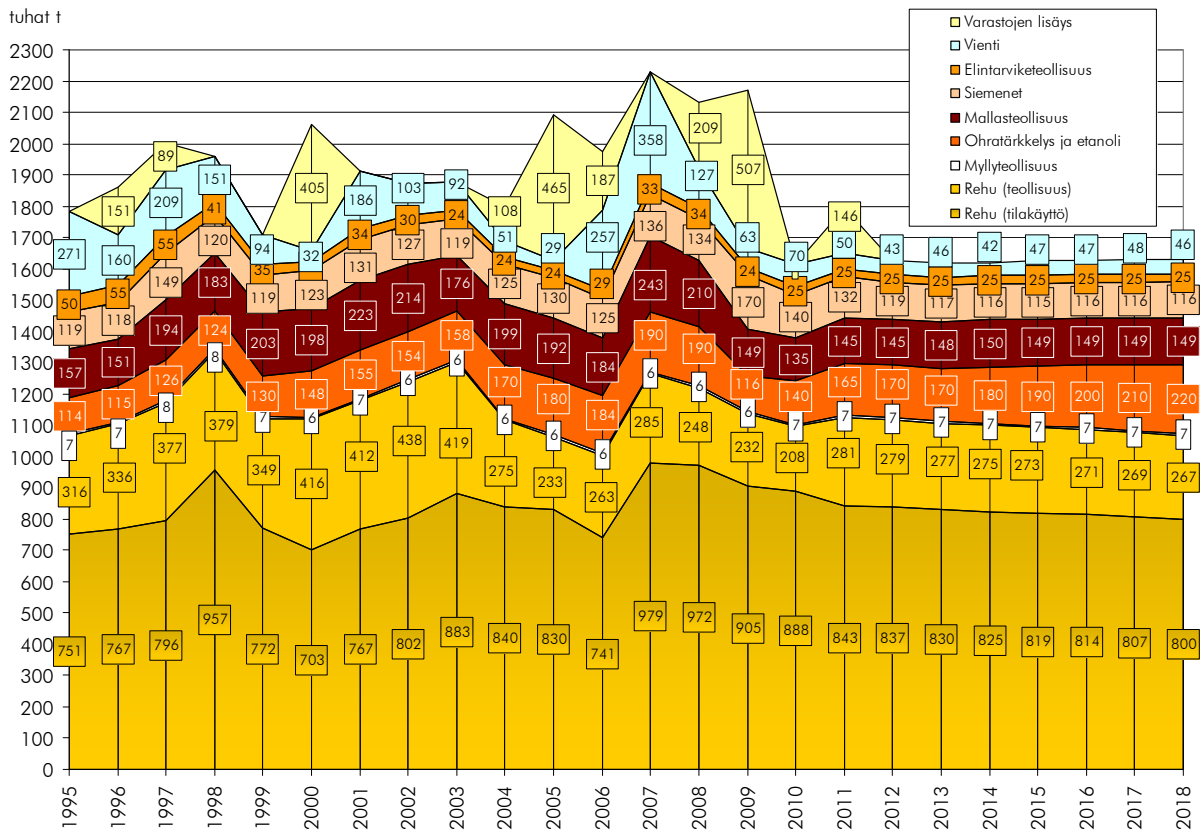
## 2.6. Ohra

### *Kysyntä*

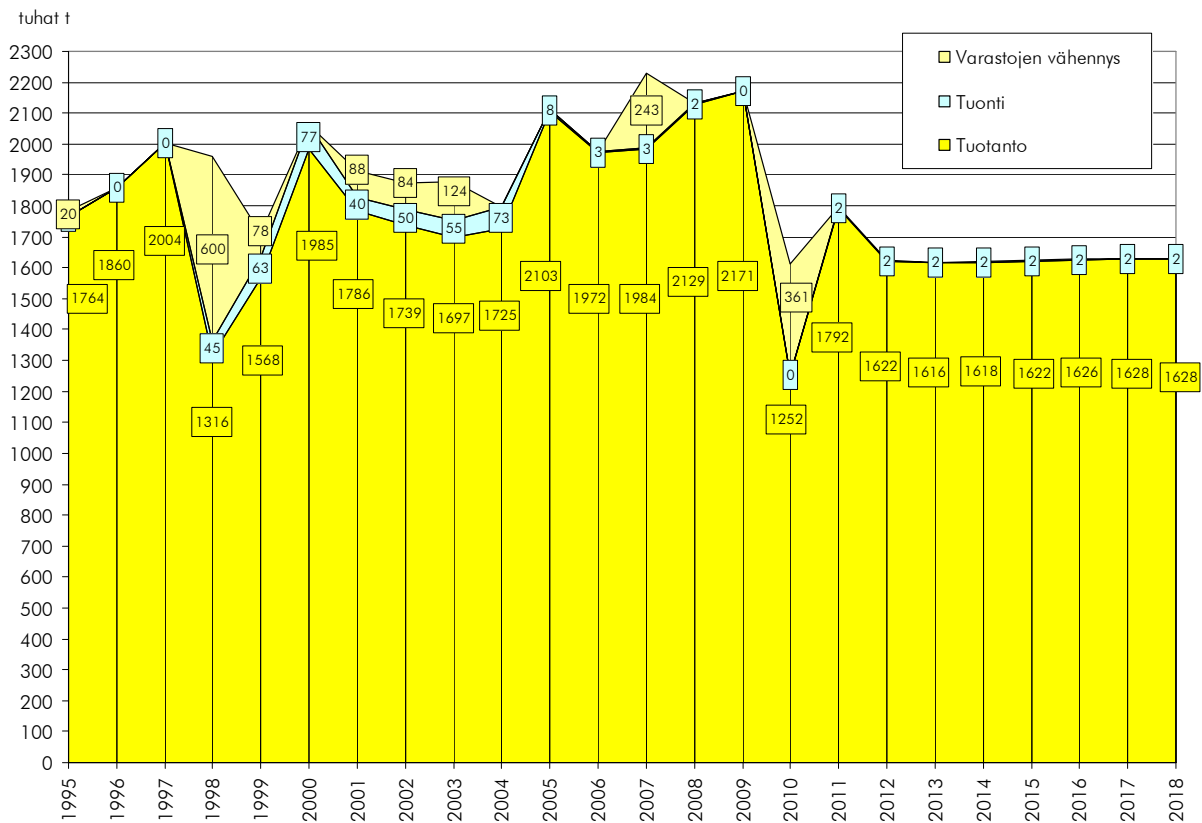
Ohra on määrältään edelleen Suomen tärkein viljakasvi, vaikka sen kysyntä on laskenut jatkuvasti vuodesta 2007 lähtien. Kokonaiskysyntä on hupenemassa tänä vuonna 1,5 miljoonaan tonniin vuoden 2007 2,2 miljoonan tonnin huipusta. Lasku johtuu ennen kaikkea rehukäytön ja toisaalta viennin vähentymisestä. Vienti oli vuonna 2007 poikkeuksellisen suurta koska EU:n interventiovilja päättyi ulkomaan toimituksiin. Keskimäärin ohran vienti on ollut EU jäsenyyden aikana 145.000 tonnia vuodessa. Käyttö on laskenut myös muilla ohraa jalostavilla toimialoilla kuten tärkkelys- ja etanoli-, sekä mallasteollisuudessa.

Paperiteollisuuden tuotannon elpyminen nostaa etanoli- ja tärkkelysteollisuuden tarvitseman ohran määrää 116.000 tonnista 140.000 tonniin. Siellä koettu positiivinen käänne ei ole pystynyt kuitenkaan korvaamaan ohran muiden käyttömuotojen vähenemistä, joten kokonaiskulutuksen arvioidaan tänäkin vuonna laskevan entisestään. Eri rehuviljojen saatavuus ja hintasuhteet voivat kuitenkin nostaa ohran käyttöarviota.

Tänä vuonna ohran kysyntä laski, mutta on silti tuotantoa suurempi. Suomen varastoissa olevaa interventio-ohraa avataan myyntitarjouskilpailuun todennäköisesti vuoden lopussa, mikä tuo helpotusta tilapäiseen epätasapainoon. Viime satovuonna interventioon myytiin noin 819.000 tonnia, joista noin 200.000 tonnia on sijoitettu Viron Muugan varastoihin.



Ohran kysyntä vuosina 1995 - 2018.



Ohran tarjonta vuosina 1995 - 2018.

## Tarjonta

Suomessa ohra on perinteisesti ollut suurin viljalaji. Viime vuonna saavutettu ylitarjonta niin Suomessa kuin Euroopassa, sekä heikko vientitoiminta johtivat siihen, että mallasohran hinta sukelsi alle 130 €/t ja rehuohran hinta alle 80 €/t. Monet viljelijät myivät satonsa interventioon. Turvaverkko pelasti vielä viime vuonna, mutta tästä lähtien ohran hinta määräytyy täysin markkinavoimien sanelemana. Markkinatasapainon saavuttamiseksi ohran pinta-ala väheni 447.000 hehtaariin, josta on korjattu viljana 408.000 hehtaaria.

Tällä ohra-alalla normaalivuonna – kymmenvuotisella keskisadolla laskien – olisi saavutettu 1,42 miljoonan tonnin ja vuoden 2009 keskisadolla laskien peräti 1,58 miljoonan tonnin tuotanto. Molemmat laskennalliset sadot ovat lähellä tämänvuotista kysyntää. Luvut kehottavat varovaisuuteen ensi vuoden kylvösuunnitelmien suhteen. Ohra-alaa on varaa nostaa hieman, noin 70.000 hehtaarilla, mutta peltoalan liiallinen palauttaminen ohralle aiheuttaisi ensi vuoden markkinoilla kohtalokkaita seurauksia. Esimerkiksi, jos ohra-ala kasvaisi 2008 tasolle, tarjonta nousisi 2,01 miljoonaan tonniin (oletuksena normaali satotaso), ja ylijäämää syntyisi noin 370.000 tonnia.

## 2.7. Kaura

### Kysyntä

Kauran suurimmat käyttömuodot ovat rehu, elintarvikkeet ja vienti. Kokonaiskysyntään ei ole odotettavissa suuria muutoksia, se tulee pysymään 1,1 miljoonan tonnin tasolla tulevinakin vuosina.

Vehnä ja kaura ovat edelleen rehun valmistuksessa toisiaan korvaavia raaka-aineita, noin 30 €/tonni hintaero tekee kauran kuorimisen jo kannattavaksi. Suomessa rehuteollisuus on investoinut kauraan lisäämällä kauran kuorimiskapasiteettia huomattavasti. Vuonna 2009 kauran ja rehuvehnän välinen hintaero kaventui, tänä vuonna taas kauran pieni jyvä koko ohjaa rehukäyttöä vehnän suuntaan. Pienijyväistä kauraa ei kannata kuoria rehuksi. Toisaalta kotieläintilat käyttävät kauraa suoraan ruokinnassa. Tänä vuonna niukka tarjonta ja korkeat hinnat lyövät loven kauran rehukäyttöön. Pitkällä aikavälillä rehukäytön ennustetaan kuitenkin olevan vakaa.

Kauran myllykäyttö lisääntyi voimakkaasti viime vuonna. Vuoden 2006 viljastrategian ennusteiden mukaan se olisi noussut 50.000 tonniin vasta vuoteen 2015 mennessä. Todellisuudessa taso saavutettiin jo vuonna 2007 ja elintarvikekäyttö oli 51.000 tonnia

vuonna 2009. Elintarvikekäytön odotetaan nousevan 60.000 tonniin vuoteen 2018 mennessä.

Kaura on Suomen viljelyolosuhteisiin erityisen sopiva viljakasvi, ja se on ollut Suomen viljan viennin merkittävin artikkeli. Euroopassa kauran kysyntä lisääntyy ja on olennainen kysymys, pystyvätkö suuret kauran käyttäjämaat, kuten Englanti ja Saksa, kasvattamaan samassa suhteessa tuotantoaan. Kauran tuotannon lisäys Keski-Euroopassa on epätodennäköistä, koska kilpailu peltoalasta on kovaa. Tämä antaa siis mahdollisuuksia Suomen ja muiden Pohjoismaiden kauralle.

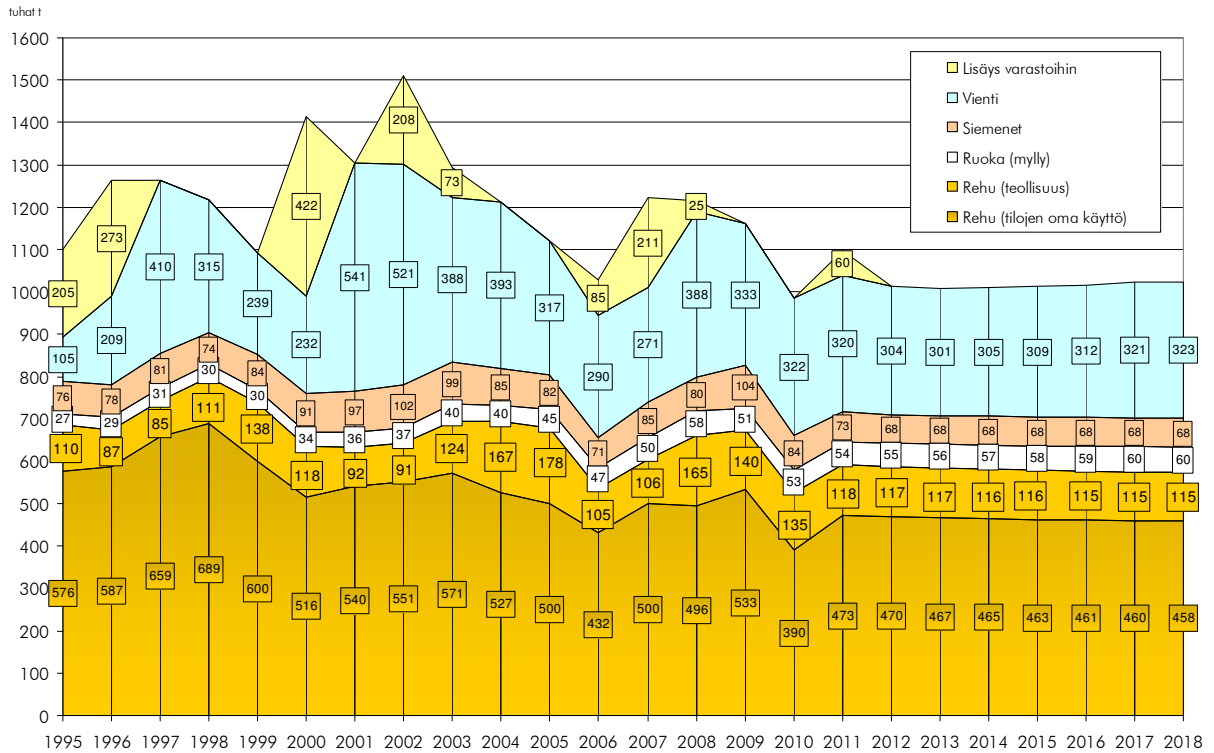
Kotimainen kaura on tänä vuonna melko kevyttä ja pienijyväistä. Maailmanlaajuisessa alitarjontatilanteessa Keski-Euroopan kauranostajat saattavat joutua alentamaan laatuvaatustaan ja myymään isompia lajittelumääriä ostetusta kaurasta eteenpäin rehukäyttöön. Niukan tarjonnan vuoksi viennin odotetaan laskevan kesällä alkaneen markkinointivuoden aikana 100.000 - 150.000 tonniin. Ylijäämäkauraa on aina onnistuttu viemään. Kaurasadolle riittäisi tulevana vuosina menekkiä, vaikka sen viljelyala nousisi vuoden 2009 tuotantoalan tasolle, eli 322.000 hehtaariin, kun satotasona pidetään keskimääräistä.

Kansainvälisillä markkinoilla panostus kauran markkinointiin on erittäin tärkeää (Kaurayhdistyksen toiminta, pohjoismainen yhteistyö, kokojyvätuotteiden menekin edistäminen). Kauralle pitäisi saada uusia vientimarkkinoita. Esimerkiksi innovatiivisilla terveellisillä elintarvikkeilla voi olla hyviä mahdollisuuksia. Uusimpana kauran vienninedistämismetodien kohteina ovat Pohjois-Afrikan markkinat.

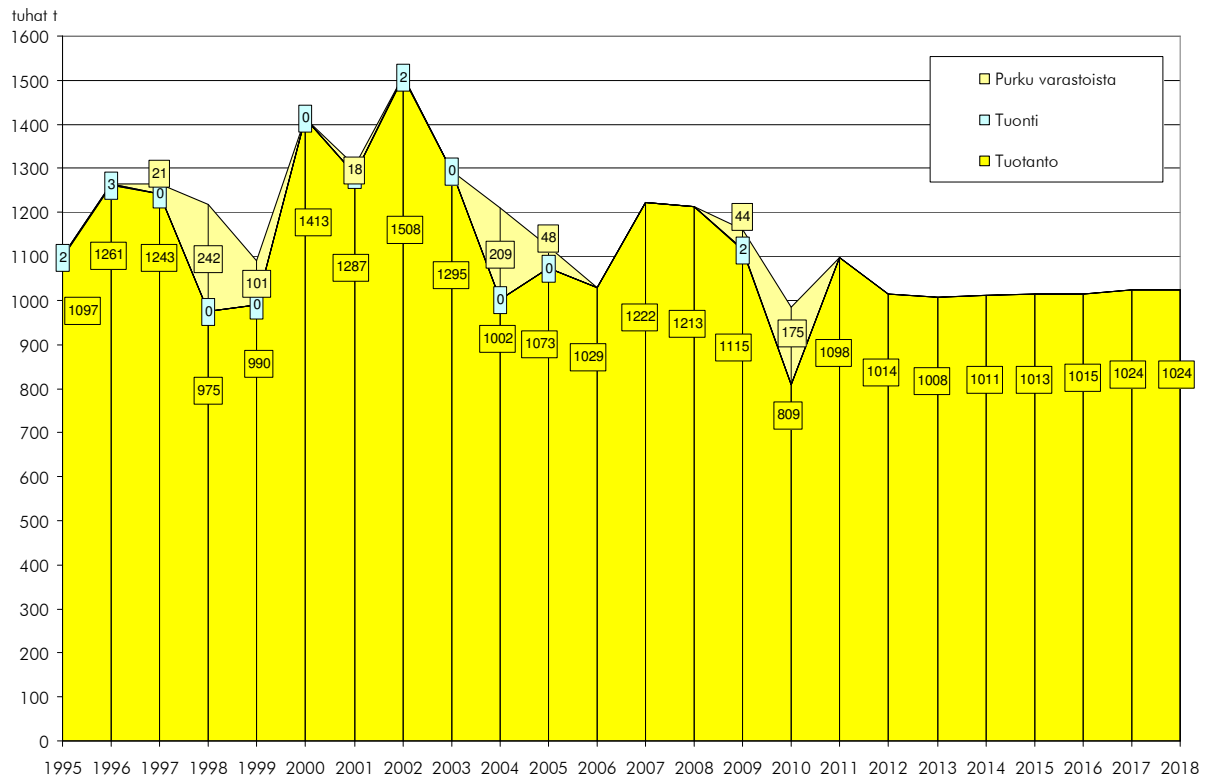
### *Tarjonta*

Kaura on strategisesti merkittävämpi viljakasvi Suomessa kuin muualla, koska täällä ilmasto ja maaperä suosivat kauran viljelyä. Kaura on suhteellisen helppo viljeltävä, ja menestyy monenlaisilla, myös happamilla mailla. Pienellä kustannuksella saadaan kohtuullinen sato. Esimerkiksi Pohjois- ja Itä-Suomen lopettavat maitotilat saattavat siirtyä viljan- ja nimenomaan kaurantuotantoon.

Hintavaihtelut eivät näytä paljonkaan vaikuttavan kauran viljelyhalukkuuteen, vaikka sen vuoden 2010 viljelyala laskikin viimetalvisten suositusten takia. Kauran markkinoita ei ole koskaan turvattu interventiolla, joten sen kauppa on aina ollut markkinavoimien ohjamaa. Vaikka kauran hinta kävi 70 €/t pohjalukemissa vuonna 2004, sitä silti viljeltiin Suomessa ja jopa vietiin.



Kauran kysyntä vuosina 1995 - 2018.



Kauran tarjonta vuosina 1995 - 2018.

### 3. Öljykasvien kehityssennusteet

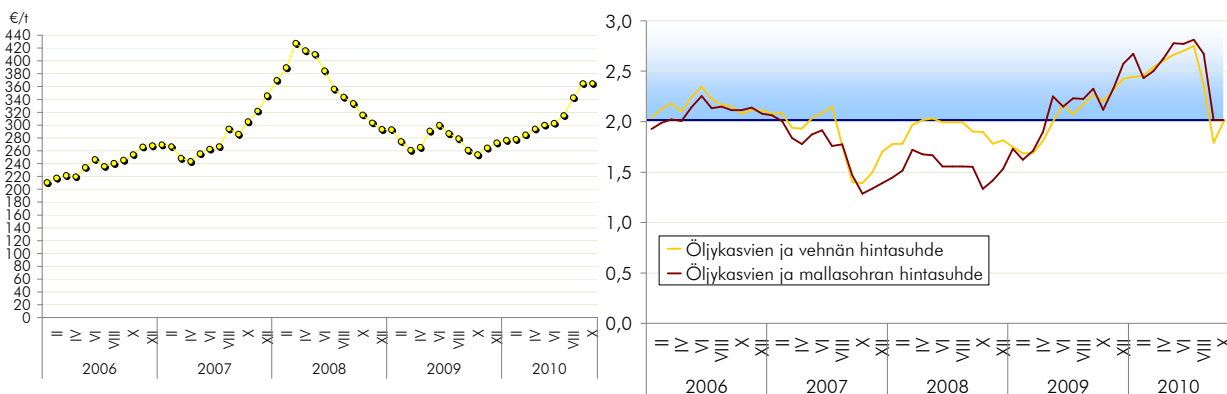
#### 3.1. Öljykasvien kysyntä

Öljykasvien kysyntä Suomessa on vakaata. Öljyä käytetään elintarvikkeena ja rehuna kotimaassa, mikä on kattanut noin puolet kokonaismyynnistä. Loput on viety ulkomaille. Syyskuussa 2010 saadun tiedon mukaan ainakin yhden öljyvalmistajan ylijäämäöljyä olisi tarkoitus ottaa Suomessa biodieselin valmistukseen. Tämä vakauttaisi huomattavasti kotimaisen öljykasvin puristuksen ja raaka-ainepohjan kehittymismahdollisuuksia. Suomen jalostus-kapasiteetti riittää 300.000 tonnin rypsi- ja rapsimäärän puristamiseen. Mikäli öljykasveja viljeltäisiin Suomessa jatkuvasti 150.000 hehtaarilla, menisi koko tuotanto silti kotimaisen teollisuuden käyttöön.

Valkuaisrehulle on suuri kysyntä kotimarkkinoilla. Valkuaisvajeen takia rehuteollisuus on joutunut tuomaan Suomessa valmistetun puristeen ja rouheen lisäksi runsaasti rapsi- ja soijarouhetta ulkomailta.

#### 3.2. Öljykasvien hinnat

Viljan ja öljykasvien välinen viljelyalajakauma määräytyy mm. hintasuhteiden kautta. Vehnä, mallasohra ja öljykasvit kilpailevat peltoalasta. Vilja- ja öljykasvien hintasuhte on vaihdellut välillä 1,5 - 2,5 vuosina 2005 - 2008. Mikäli hintasuhte on kaksi tai sen yläpuolella, kannustaa se öljykasvien tuottamiseen.



Öljykasvien kuukausihinnat sekä hintasuhteet vehnään ja mallasohraan nähden.

Lähde: Tike.

Vuonna 2009 ja keväällä 2010 öljykasvien tuotannon kannattavuus parantui huomattavasti viljoihin nähden. Viime satokauden aikana hintasuhdekerroin kasvoi välille 2,5 - 3. Vakaa kysyntä, houkuttelevat hinnat, viljan markkinaongelmat sekä jatkuvat suosituksukset saivat aikaan öljykasvialan nousun ennätyslukemiin, 158.000 hehtaariin.

Hintasuhde muuttui nopeasti öljykasvien näkökulmasta epäsuotuisaksi viljan hinnan noustua kesällä 2010. Öljykasvien hinnat olivat syyskuussa enää 1,5 - 2 kertaa korkeampia kuin myllyvehnän tai mallasohran. Nykyiset hintasuhteet siis motivoivat öljykasvialan vähentämiseen ja vilja-alan lisäämiseen.

Öljykasvien ostajat kiinnittävät hintansa MATIF:in pörssiin, joten Suomen hinnat seuraavat MATIF:in hintoja. Suomessa hinta on MATIF:ia alhaisempi; MATIF:in ja Suomen välinen hintaero on rahtikustannuksia pienempi.

### 3.3. Öljykasvien tarjonta

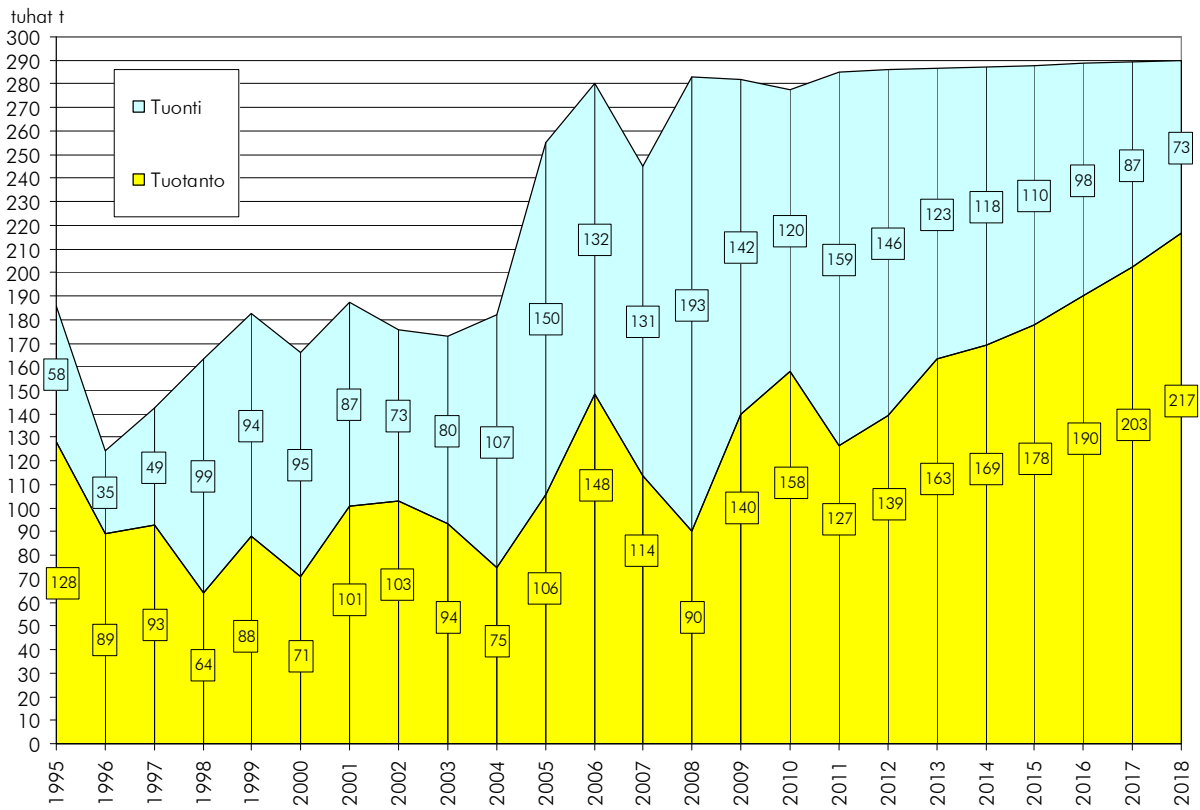
Öljykasvien markkinat ovat aina olleet alijäämäiset vakaasta kysynnästä huolimatta. Rypsin ja rapsin viljelyllä on myös välillisiä etuja: viljelykierrossa se katkaisee viljan tuotantoputken, se sitoo tyypeä maahan ja soveltuu erinomaisesti esikasviksi.

Öljykasvisektorilla ei ole vuosiin päästy viljastrategiassa asetettuihin tavoitteisiin, mutta viime vuoden hintataso, rehuviljojen markkinaongelmat ja öljykasvien aina varma kysyntä nostivat viljelyalan EU-ajan korkeimmalle tasolle.

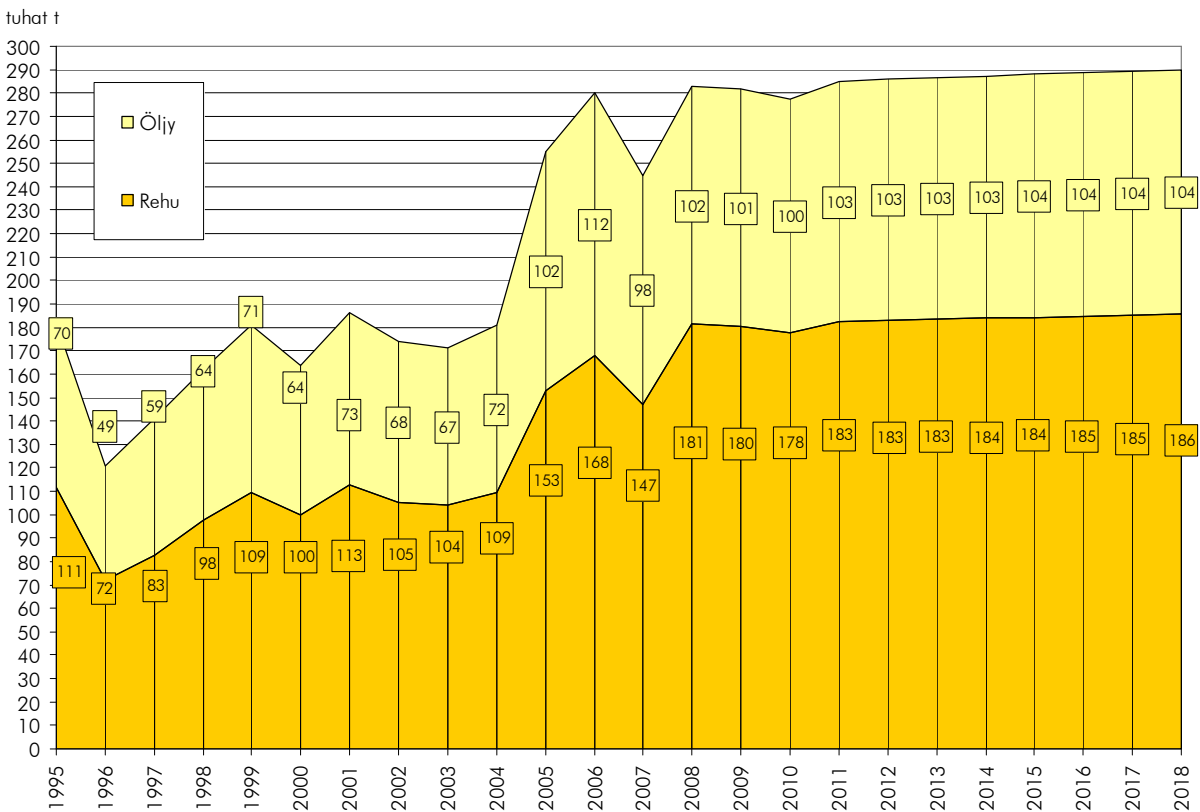
Mikäli tänä syksynä 16.000 hehtaarin rapsialalta ja 142.000 rypsiä alalta olisi korjattu kymmenen vuoden keskisato, kasviöljyteollisuus olisi saanut yli 220.000 tonnia kotimaista raaka-ainetta, yli  $\frac{3}{4}$  osan vuosittaisesta raaka-ainekäytöstään. Nykyisellä hehtaarimäärällä ja keskimääräistä paremmalla satotasolla olisi mahdollista lähestyä puristuksen täyttä omavaraisuutta. Tässä yhteydessä on muistettava kuitenkin kaksi asiaa:

- (1) Nykyinen 158.000 hehtaaria on jo lähellä viljelykierron vastuullisen soveltamisen määräämää ylärajaa. Sen ylittäminen siirtäisi öljykasvialaa väijäämättä heikommille tai sääoloiltaan riskialttiimmille lohkoille, tai vaarantaisi viljelykiertoa.
- (2) Suomessa puristettu 150.000 - 180.000 tonnia rypsi- ja rapsirouhetta kattaa vain osan valkuaisrehutarpeesta. Lisäksi viimeisten viiden vuoden aikana on tuotu vuosittain 100.000 - 140.000 tonnia rapsirouhetta ja 130.000 - 175.000 tonnia soijarouhetta Suomen kotieläintuotannon tarpeisiin.





Rypsin ja rapsin kysyntä vuosina 1995 - 2018.



Rypsin ja rapsin tarjonta vuosina 1995 - 2018.

Suomen valkuaisrehun tuotanto on edelleen kaukana omavaraisesta, vaikka öljykasvipuristuksen raaka-ainetarpeet katettaisiinkin täysin kotimaisilla öljykasveilla.

Valitettavasti viime satokaudella ennätysosuion saaneiden rypsin ja rapsin viljelyä on vaikeuttanut moni tekijä, joten ennätysalalta korjattiin matalimmat satotasot moneen vuoteen. Epäsuotuisat sääolot alkoivat jo kylvöjen aikaan, kun toukokuun runsaat ja rajut sateet aiheuttivat taimien tukehtumista. Kylvöt tehtiin osittain märkiin maihin ja tiivistyneessä kasvualustassa juuriston kasvu vaikeutui. Kesän rankka kuivuus lyhensi kukinta-aikaa kolmesta viikosta viikkoon, joten lituja ei ehtinyt muodostua tarpeeksi. Samanaikainen pitkä kuumuus aiheutti lämpöstressiä kasvustoille. Yli 25-asteiset päivä- tai yölämpötilat ovat tuhoisimpia varsinkin kukinnan alkuvaiheissa. Vaikka sääolosuhteet olivat pitkälti samanlaisia Keski-Euroopassa, siellä tyypillisemmän syysrapsin kukintaa keskikesän kuivuus ja helle ei ehtinyt vahingoittaa. Suomessa on lisäksi tänä kesänä esiintynyt paikoin koko kirjo öljykasvien tuholaisia, jotka verottivat satotasoa paikallisesti. Kesän erikoisin ongelma oli siementen itäminen lituun, mikä alentaa laatua huomattavasti.

Näiden useiden ongelmatekijöiden yhteisvaikutuksena koko maassa korjattaneen tänä syksynä vain hieman korkeampi sato kuin vuonna 2006 sadalta tuhannelta hehtaarilta. Ensi vuonna odotetaan öljykasvialan supistuvan huomattavasti monesta syystä. Huono keskisato alentaa luultavasti ensi vuoden viljelyhalukkuutta, varsinkin niillä tiloilla, joilla sadonmenetys tapahtui huolimatta huolella sovelletuista ja kalliista toimenpiteistä.

Öljykasvit ovat viljoihin nähden riskialttiimmat ja sadonmenetys voi olla suuri, kun taas viljojen viljelyssä tietty perussatotaso on "taattu" ankarimmissakin sääolosuhteissa. Tämän vuoden "kokeilijoita" saattaa epäonnistuminen lannistaa pidemmäksikin ajaksi. Tosiasia on, että öljykasvit vaativat osaamista, hyvää maaperää, tuotantopanoksia ja tarkkaa viljelyä. Viljelyalan ennustetta on laskettava siitäkkin syystä, että jotkut kokeneemmat öljykasvien viljelijät ylittivät tilapäisesti viljelykiertonsa viitteellisen 20 %:n osuuden.

Tämänhetkiset viljan öljykasvien hintasuhteet saattavat myös johtaa öljykasvialan laskuun. Tosin hintasuhteet ehtivät vielä muuttua kevääseen mennessä. Huonojen kokemusten ja epäsuotuisten hintasuhteiden takia öljykasvien viljelyala voi ensi vuonna vähentyä jopa 80.000 - 100.000 hehtaariin. On muistettava kuitenkin, että öljykasvien kysyntä on Suomen markkinoilla vankka ja hinnanvaihtelut ovat viljoja lievempiä. Öljykasvit eivät käytännössä koskaan voi joutua ylitarjontatilanteeseen, mikä on viljojen tapauksessa varsin realistinen uhka.

### 3.4. Valkuaiskasvit

Rehustuksen valkuaisosa on realistisesti ratkaistava pääosin rypsin ja rapsin viljelyn kautta. Hernettä ja härkäpapua viljellään pieniä määriä tilojen omaan rehukäyttöön. Rehuteollisuus on niistä kiinnostunut, mutta huono saatavuus on tähän asti estänyt niiden käytön rehuseoksissa. Valkuaisomavaraisuuden parantamiseksi ja vaihtelevien soijan hintojen takia olisi syytä harkita nykyistä suurempia panostuksia myös herneen ja pavun lajikejalostukseen sekä viljelyn laajentamiseen.

Härkäpapu tarjoaa osaratkaisun valkuaisrehutarpeeseen. Sitä voidaan tuottaa koko vehnän tuotantoalueella Suomessa. Härkäpapu soveltuu erityisesti soijarouheen korvikkeeksi. Sen viljelyala laajeni viime vuoden 3.400 hehtaarista 9.500 hehtaariin.

Parin vuoden siementuotannon ja härkäpapualan asteittaisen laajentamisen jälkeen rehuteollisuus on ottamassa härkäpavun resepteihinsä tästä vuodesta lähtien. Tutkimustulokset ja alustavat kokemukset puoltavat härkäpavun käyttöä sianrehuissa. Teollisessa tuotannossa se tulee ottamaan oman osansa, jopa 10 % soijarouheesta on korvattavissa härkäpavulla.

Myös sikatilat ovat ottaneet härkäpavun suoraan käyttöönsä. Monet sikatilat ostavat tehtailta vain rehutiivisteitä ja sekoittavat omaa viljaa rehuunsa. Härkäpapua käytetään soijarouheen korvikkeena tilojen rehusekoituksissa.

Härkäpapua on pienissä määrin viljelty Suomessa jo vuosikymmeniä, mutta ison mittakaavan käytön idea ja taloudellinen tarve syntyi vuosina 2007 - 2008 soijarouheen hinnan ollessa huippulukemissa. Härkäpavun käytön taloudellisuus on riippuvainen soijarouheen hinnasta ja härkäpavun satotasoista. Valitettavasti vuosien 2008 - 2010 lupaava kehitystyö ja viljelyinnostus ovat uhattuna – rypsin ja rapsin tapaan – tämän vuoden matalan satotason, osittain alentuneen hintatason tai epäsuotuisten hintasuhteiden vuoksi.

Myös herneen viljelyn suosio nousi tänä vuonna, ala laajeni 4.200 hehtaarista 6.100 hehtaariin. Herne yksinään on varsin altis lakoontumiselle, joten vilja-herne seoksen viljely on varmempi vaihtoehto. Viljoista kaura soveltuu parhaiten herneen tukikasviksi. Hernekaura seosviljely on lisääntynyt, koska se on helposti toteutettava, riskitön ja hyvä vaihtoehto kotieläintiloille omaan valkuaisrehutuotantoon.

Valkuaisrehun merkittävä vaje puoltaa valkuaiskasvien viljelyä myös ensi vuonna. Varsinkin kotieläintilojen kannattaa jatkaa ja lisätä härkävavun ja herneen viljelyä korvatakseen tuontivalkuaisrehua omalla tuotannollaan.

## 4. Luomuviljat ja -öljykasvit

Kansallisessa viljastrategiassa luomuviljan suurimmaksi ongelmaksi todettiin luomuviljan kysynnän ja tarjonnan välinen epätasapaino. Ongelma on jatkunut myös viime vuosina. Ylitarjonnan ja sen seurauksena alentuneiden hintojen aikaa on seurannut viljelijöiden kiinnostuksen laantuminen, mikä vaihtui kovaan kysyntään ja tarjonnan niukkuuteen.

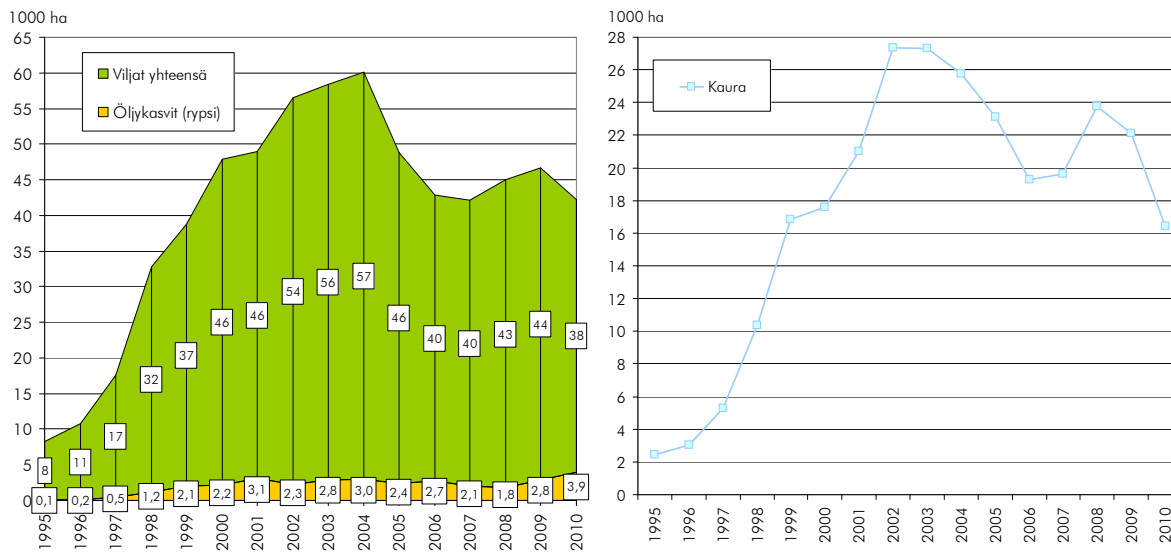
Kauran tilanne kuvaa tarjonnan ja hintojen vuoristorataa muistuttavaa kehitystä, jossa markkinareagointi ei tapahdu oikea-aikaisesti. Vuosina 2008 - 2009 luomukauraa viljeltiin laajalti – jopa Keski-Euroopassa innostuttiin lisäämään viljelyä – kun hinnat olivat yli 260 €/t. Hinta putosi viime talvena 120 - 130 €/t tasolle. Ylitarjonnan ja matalien hintojen vuoksi viljelyala laski, ja tänä syksynä on taas pula luomukaurasta. Sen hinta on noussut jälleen 190 €/t tasolle.

Luomukauraa viedään sekä jyvänä että jalostettuna. Tarjonnan ja hintojen vaihtelu luo epävarmuutta, joten on vaikea ylläpitää pitkäaikaisia asiakassuhteita ulkomailla. Toiminnan suunniteltavuuteen tarvittaisiin luomukauran viljelyalan ja tarjonnan vakauttamista. Muiden luomuviljojen tuotanto on ollut tasaisempaa. Luomuvehnää ja luomuruista on riittänyt tyydyttämään kysyntää. Luomuohraa käytetään lähinnä rehu-lihaketjussa.

### Luomualan osuus koko viljelyalasta.

(%)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vehnä	3,4	3,8	4,0	4,2	4,1	3,3	2,8	2,5	2,4	2,9	2,6
Ruis	25,5	27,1	25,6	20,9	23,1	32,1	22,6	17,2	18,6	23,6	18,8
Ohra	1,2	1,1	1,3	1,5	1,5	1,1	0,9	0,8	0,6	0,8	1,1
Kaura	4,4	5,0	6,1	6,4	6,9	6,7	5,5	5,4	6,4	6,5	5,6
Muut viljat	25,8	31,1	31,6	34,4	33,0	27,9	27,9	27,0	26,6	26,5	23,5
Rypsi ja rapsi	4,2	4,2	3,4	3,8	3,6	3,2	2,5	2,3	2,8	3,5	2,5
Herne						33,9	29,2	28,3	30,2	23,5	17,1
Härkäpapu									60,3	32,7	14,6

Lähde: omat laskelmat, Tike, Evira.



### Luomuviljan, -öljykasvien, ja -kauran viljelyalan kehitys Suomessa.

Lähde: Evira.

Luomusektorin toinen ongelma on markkinoiden pirstoutuneisuus sekä markkinatietojen ja läpinäkyvyyden puute ketjun eri osien välillä verrattuna tavanomaiseen viljelyyn. Luomuviljan ja öljykasvien tarjonta, varastointi ja käyttöluvut ovat puutteellisesti tilastoituja tai ne julkaistaan viiveellä. Osa alkutuotannosta joutuu tavanomaisen viljan joukkoon, kun loppukäyttäjistä puuttuu tietoa tai ne sijaitsevat liian kaukana.

Luomukasvien tuotannossa viljelykierron merkitys korostuu tärkeänä rikkakasvien torjuntamenetelmänä. Viljelykiertoon sopivat öljykasvit, härkäpapu, herne tai apila. Luomuöljy- ja valkuaiskasvien kysyntä on kova Suomen kotieläinsektorilla. Luomurypsiä ja rapsista on useimmiten polttava pula markkinoilla. Herneen ja härkäpavun viljelyalasta on kahden viime vuoden aikana ollut 15 - 30 % luomua, koska ne tarjoavat varteenotettavan vaihtoehdon luomulihan tuottajille korvata GM soijarouhetta.

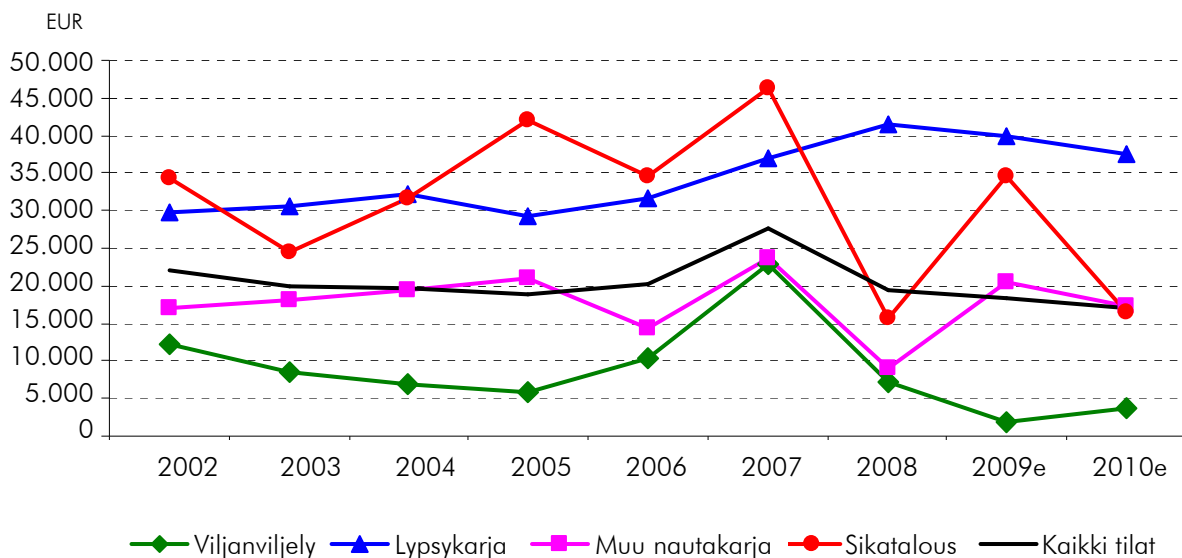
Tänä vuonna perustettu luomutyöryhmä ottaa vastuulleen luomuketjun toimivuuden kehitystä Vilja-alan yhteistyöryhmän sisällä.

## 5. Viljatilojen talouskehitys

Raportin vilja- ja öljykasvivilojen taloustarkastelu perustuu MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpito seurantaan kuuluvien kirjanpito tilojen tuloksiin. Tarkastelun viljatilat ylittävät EU:n FADN - järjestelmässä käytetyn 8 ESU:n taloudelliseen koon alarajan, noin 25 hehtaaria. Näitä oli tilivuonna 2008 koko Suomessa 12.400 ja kannattavuuskirjanpidossa noin 165 kappaletta. Kirjanpito tilojen tulokset on painotettu yleistettävästi kuvaamaan alueittain ja tilakokoluokittain näiden 12.400 viljatilan tuloksia. Ennakkotulokset ja ennusteet on päivitetty MTT:n kannattavuuskirjanpidon ennustejärjestelmällä 28.9.2010.

### 5.1. Viljatilojen tuloskehitys

Viljatilojen yrittäjätulo on pysytellyt 2000-luvulla 10.000 euron tasolla. Tilivuonna 2007 yrittäjätulo nousi erityisesti viljan hinnan ja siten viljamyyntitulojen nousun myötä lähes 23.000 euroon. Ennakkotuloksen mukaan vuoden 2009 yrittäjätulo (36 % lopullisia tilinpäätöksiä) kuitenkin laskee 1.800 euroon ja kohoten tilivuodelle 2010 tehdyssä ennusteessa noin 3.600 euroon. Viljan hinta on nousussa, mutta satotaso jäi kuitenkin heikoksi ja esimerkiksi energiakustannukset ovat nousussa. Toisaalta lannoite-, kasvinsuojelu- ja korkokulujen alentuminen kuitenkin osaltaan keventää kustannuskuormaa.



#### Yrittäjätulon kehitys ja ennusteet vuosille 2009 ja 2010 tuotantosunnittain.

Lähde: MTT Taloustutkimus, kannattavuuskirjanpitoaineisto: Taloustohtori -verkkopalvelut ([www.mtt.fi/taloustohtori](http://www.mtt.fi/taloustohtori)).

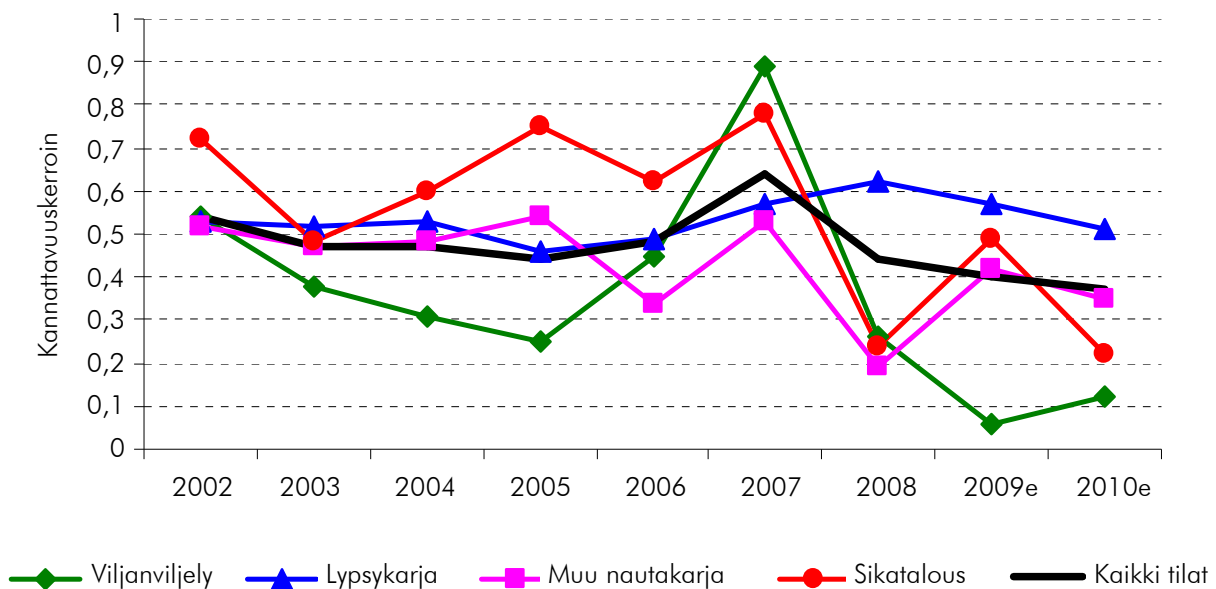
Yrittäjätulon tulisi kattaa omasta työstä ja pääomasta aiheutuneet palkka- ja korkovaatimuskustannukset. Viljataloilla yrittäjäperheen työmäärä on tilakoon nousun myötä noussut 2000-luvun loppupuolella noin 1.190 tuntiin vuodessa. Tästä aiheutuva palkka-

vaatimus-kustannuserä on noin 15.500 euroa. Tuotannon pääomavaltaituminen on jatkunut ja oman pääoman määrä on kasvanut 2000-luvulla 177.000 eurosta 260.000 euroon, minkä myötä myös korkovaatimuskustannus on noussut noin 13.000 euroon.

## 5.2. Viljatilojen kannattavuuskehitys

Kannattavuuskerroin saadaan, kun yrittäjätulo jaetaan palkkavaatimuksen ja korkovaatimuksen summalla. Kun kannattavuuskerroin on yksi, yrittäjätulo riittää kattamaan yrittäjäperheen työstä ja pääomasta aiheutuvat palkka- ja korkovaatimuskustannukset. Viljatilojen kannattavuuskerroin oli huipussaan 0,89 vuonna 2007, mutta laski vuonna 2008 noin 0,26:een. Ennakkotulosten mukaan kannattavuus olisi vuonna 2009 vain 0,06, mistä se kuitenkin nousisi vuonna 2010 ennusteen mukaan 0,12 tasolle. Tällöin yrittäjätulo riittää kattamaan 12 prosenttia 13,8 euron tuntipalkan ja 5 prosentin tuotto-tavoitteen mukaan asetetuista tavoitteista. Yrittäjä saisi näin omalle työlleen 1,7 euron tuntipalkan ja omalle pääomalleen 0,6 prosentin korvauksen.

Kannattavuuskehitys on kaikilla tukialueilla sinänsä samansuuntainen. Tukialueiden keskinäisessä suhteessa viime vuosina kannattavuus on ollut korkein B-tukialueella sekä samalla tasolla A-, C1- ja C2-tukialueilla.



### Kannattavuuskertoimen kehitys ja ennusteet vuosille 2009 ja 2010.

Lähde: MTT Taloustutkimus, kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori -verkkopalvelut ([www.mtt.fi/taloustohtori](http://www.mtt.fi/taloustohtori))

Yritysten kannattavuusmittari, kokonaispääoman tuotto prosentti oli parhaimmillaan 2007 keskimäärin 3,8 prosenttia, mutta laski ennakkotulosten ja ennusteiden mukaan vuosina 2009 ja 2010 negatiiviseksi, noin -3,8 prosentin tuntumaan. Kokonaispääoman tuotto-

prosentti lasketaan jakamalla omalle pääomalle katteeksi jäävän nettotuloksen ja korkokulujen summa tilikauden keskimääräisellä kokonaispääomalla. Yrittäjäperheen palkka-vaatimus on tässä vähennetty täysimääräisesti kustannuksena.

Viljatililla työtuntiansio oli vuonna 2007 jo 10 euroa työtuntia kohti. Työtuntiansio laski kuitenkin 2008 negatiiviseksi -4,7 euroon sekä heikkeni edelleen tilivuosien 2009 ja 2010 ennusteissa -8 euron tasolle. Työtuntiansiota voidaan käyttää vertailtaessa maatalousyrittäjiä ja palkansaajia keskenään. Sitä laskettaessa vähennetään yrittäjätulosta ensin täysi 5 prosentin korkovaatimus omalle pääomalle ja jäljelle jäänyt euromääräinen työansio jaetaan tehtyjen työtuntien määrällä.

Tilivuoden 2008 tulosten mukaan viljatililla kannattavuus oli sitä parempi mitä suurempi tila. Kannattavuuskerroin oli pienimmillä, keskimäärin 33 hehtaarin tiloilla nollan tuntumassa, jolloin yrittäjätuloa ei jäänyt lainkaan korvaukseksi omalle työlle ja pääomalle. Noin 45 hehtaarin tilakoossa saavutettiin kannattavuuskerroin 0,2 ja 75 hehtaarin tilakokoluokassa 0,34 sekä näitä suuremmissa 110 hehtaarin ja 175 hehtaarin tilakokoluokissa molemmissa noin 0,42. Kahdessa suurimmassa luokassa myös kokonaispääoman tuotto prosentti nousi hivenen positiiviseksi. Myös 2009 ja 2010 suurempi tilakoko näyttäisi aina merkitsevän parempaa kannattavuutta.

### 5.3. Viljatilojen vakavaraisuuskehitys

Tappiollisesta tuotantotoiminnasta huolimatta viljatilojen omavaraisuusaste on säilynyt koko tarkastelujakson noin 81 prosentin tuntumassa eli maatalousvarallisuudesta on 81 prosenttia omaa pääomaa ja 19 prosenttia velkaa. Keskimäärin Suomen maataloudessa omavaraisuusaste on 73 prosenttia. Usein omavaraisuusaste kyetään säilyttämään korkealla siten, että tuotantoon sijoitetaan erityisesti investointitilanteissa oman pääoman ehtoista rahoitusta eli investointiavustuksia, palkkatuloja sekä esim. muun yritystoiminnan tuloja. Usein myöskään palkka- ja korkovaatimuskustannuksia ei nosteta kulutusmenoihin, vaan ne jätetään yritykseen sen rahoitusrakennetta vahvistamaan.

#### Viljatilojen tunnuslukuja 2002 - 2010e.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009e	2010e
Käyttökateprosentti	17,4	15,7	12,1	22,1	33,3	16,2	7,3	8,6
Nettotulosprosentti	-9,9	-12,4	-16,8	-4,3	10,5	-10,7	-20,7	-18,5
Kokonaispääoman tuotto prosentti	-1,7	-2,2	-2,9	-0,2	3,8	-1,7	-3,7	-3,5
Omavaraisuusaste	80,8	80,7	76,6	80,2	81,2	80,8	81,7	81,7

Lähde: MTT Taloustutkimus, kannattavuuskirjanpitoaineisto.



## 5.4. Viljatilojen tuotto- ja kustannusrakenteen kehitys

Viljatilojen myyntituotoista pääosa tulee viljoista ja öljykasveista. Viljatuotto vaihtelee vuosittain voimakkaasti, mikä johtuu paitsi viljasadon vaihtelusta, niin erityisesti viime vuosina viljan hinnan vaihtelusta. Viljatilojen tukitulot ovat nousseet 2000-luvulla tilakoon kasvunkin vuoksi noin 30.000 eurosta 36.000 euron tasolle. Myyntitulojen ja muiden kuin tukien osuus kokonaistuotosta nousi vuonna 2007 jo 57 prosenttiin, mutta laskee ennusteissa 45 prosentin tasolle.

### Viljatilojen tuottoerittely tilivuosina 2004 - 2010e.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009e	2010e
<b>Tiloja edustettuna</b>	13.100	12.900	12.800	12.000	12.400	12.500	12.600
<b>Kirjanpitoaloja</b>	150<n<160	170<n<180	160<n<170	140<n<150	160<n<170	170<n<180	170<n<180
<b>Viljelyala</b>	53	53	56	58	62	60	61
<b>KOKONAISTUOTTO</b>	<b>51.400</b>	<b>50.900</b>	<b>57.800</b>	<b>82.700</b>	<b>74.900</b>	<b>66.200</b>	<b>67.200</b>
<b>Viljatuotto</b>	<b>11.800</b>	<b>11.200</b>	<b>14.300</b>	<b>30.300</b>	<b>20.700</b>	<b>13.900</b>	<b>14.700</b>
Ruis	450	130	510	1.110	570	230	280
Syysvehnä	640	-20	370	1.780	240	210	290
Kevätvehnä	3.710	3.470	4.180	8.850	6.540	4.510	4.730
Ohra	5.440	5.710	6.540	14.500	9.200	6.570	6.300
Kaura	1.390	1.710	2.440	3.820	4.000	2.260	2.890
Muu vilja	170	180	250	220	170	120	170
<b>Muut kasvit</b>	<b>2.000</b>	<b>2.590</b>	<b>3.440</b>	<b>3.410</b>	<b>3.380</b>	<b>3.530</b>	<b>3.280</b>
josta öljykasvit	900	1.340	2.110	2.230	2.200	2.160	1.880
<b>Kotieläintuotot</b>	<b>2.220</b>	<b>1.800</b>	<b>1.230</b>	<b>7.540</b>	<b>7.760</b>	<b>7.580</b>	<b>7.710</b>
<b>Puutarhatuotot</b>	<b>180</b>	<b>180</b>	<b>120</b>	<b>210</b>	<b>120</b>	<b>100</b>	<b>120</b>
<b>Muu tuotto</b>	<b>3.690</b>	<b>3.400</b>	<b>5.250</b>	<b>5.530</b>	<b>5.080</b>	<b>4.740</b>	<b>5.310</b>
<b>Tuet</b>	<b>31.500</b>	<b>31.800</b>	<b>33.500</b>	<b>35.700</b>	<b>37.900</b>	<b>36.200</b>	<b>35.900</b>

Lähde: MTT Taloustutkimus, kannattavuuskirjanpitoaineisto (Viljatietopankki: [www.vyr.fi](http://www.vyr.fi) sekä [www.mtt.fi/taloustohtori](http://www.mtt.fi/taloustohtori)).

Viljatilojen kustannuserät on ryhmitelty seitsemään erään, jotka ovat tarvikekustannus, kotieläinkustannus, konekustannus, rakennuskustannus, muu kustannus sekä työkustannus ja korkokustannus. Nämä on edelleen jaoteltu alaryhmiin. Kustannuskehitystä tarkasteltaessa on huomioitava, että tarkastelujaksolla tilojen keskikoko on noussut 54 hehtaarista noin 62 hehtaariin ja sen myötä panosmäärissäkin on ollut muutoksia. Näin kustannusmuutoksia ei voi suoraan tulkita pelkästään panosten hintamuutoksista johtuvaksi. Viljatioissa on kotieläimiä omaavia, jotka suuren vilja-alan vuoksi luokittelevat tuotantosuuntaluokittelussa kuitenkin viljatioiksi. Tästä johtuu viljatilojen kotieläinkustannuserä.

Tarkastelu sisältää kaikki tuotantokustannukset eli myös laskennalliset kustannukset, kuten omasta työstä aiheutuva palkkavaatimuskustannus ja omasta pääomasta aiheutuvan

korkovaatimuskustannus sekä myös poistot. Maksuvalmiuslaskelmassa näitä kustannuseriä ei huomioida. Viljanhintojen nousun myötä tilivuonna 2007 viljatilojen tuotannosta jäi 24.000 euroa "rahoitusjäämää", josta jäi investointien jälkeen 8.000 euroa investointijäämää käytettäväksi kulutusmenoihin ja lainojen lyhennyksiin. Vaikka vuonna 2008 kannattavuus aleni selvästi, oli kassaperusteisen maksuvalmiuslaskelman rahoitusjäämä siltikin vuoden 2007 tasolla ja investointijäämä vain hiukan heikompi, 5.000 euroa.

### Viljatilojen kustannuserittely tilivuosina 2004 – 2010e.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009e	2010e
<b>TUOTANTOKUSTANNUS</b>	<b>66.800</b>	<b>68.500</b>	<b>70.500</b>	<b>85.800</b>	<b>95.900</b>	<b>92.800</b>	<b>92.700</b>
<b>Tarvikekustannus</b>	<b>12.500</b>	<b>13.100</b>	<b>13.800</b>	<b>17.300</b>	<b>21.800</b>	<b>21.400</b>	<b>19.800</b>
Lannoitteet ja kalkitus	4.280	4.430	4.660	5.140	6.280	8.280	5.760
Muut kasvinviljelykustannukset	3.470	3.430	3.740	4.870	5.530	5.510	5.100
Polttoaineet	2.940	3.450	3.850	4.480	6.600	4.400	5.520
Sähkö	970	960	980	1.060	1.240	1.290	1.370
Ostorehukustannukset	800	810	550	1.750	2.190	1.930	2.070
<b>Kotieläinkustannus</b>	<b>1.080</b>	<b>880</b>	<b>450</b>	<b>3.710</b>	<b>3.720</b>	<b>3.690</b>	<b>3.740</b>
<b>Konekustannus</b>	<b>14.100</b>	<b>14.200</b>	<b>14.800</b>	<b>17.900</b>	<b>19.400</b>	<b>17.600</b>	<b>18.400</b>
Konepoistot	9.430	9.390	9.730	12.100	13.000	12.000	12.200
Muut konekustannukset	4.630	4.760	5.060	5.820	6.390	5.580	6.180
<b>Rakennuskustannus</b>	<b>3.340</b>	<b>3.150</b>	<b>3.290</b>	<b>4.150</b>	<b>4.300</b>	<b>4.540</b>	<b>4.630</b>
Rakennuspoistot	2.580	2.480	2.640	3.140	3.120	3.240	3.280
Muut rakennuskustannukset	760	670	650	1.000	1.180	1.300	1.350
<b>Muu kustannus</b>	<b>11.200</b>	<b>11.400</b>	<b>12.400</b>	<b>13.800</b>	<b>15.000</b>	<b>14.400</b>	<b>14.900</b>
Vakuutukset	3.760	3.950	4.240	4.620	4.610	4.520	4.600
Kiinteät vuokrat	2.680	2.780	3.110	3.380	4.030	4.230	4.320
Muut poistot	920	1.000	1.090	1.290	1.390	1.260	1.280
Muut kustannukset	3.810	3.660	3.970	4.550	4.960	4.410	4.660
<b>Työkustannukset</b>	<b>14.200</b>	<b>15.000</b>	<b>13.700</b>	<b>14.800</b>	<b>16.100</b>	<b>16.200</b>	<b>16.800</b>
Maksetut palkat	830	610	820	750	820	740	780
Palkkavaatimus	13.300	14.400	12.900	14.000	15.300	15.500	16.000
<b>Korkokustannukset</b>	<b>10.600</b>	<b>10.900</b>	<b>12.000</b>	<b>14.100</b>	<b>15.600</b>	<b>14.900</b>	<b>14.400</b>
Korkokulut	1.580	1.930	1.890	2.490	2.700	2.100	1.510
Oman pääoman korkovaatimus	8.990	8.930	10.100	11.600	12.900	12.800	12.900

Lähde: MTT Taloustutkimus, kannattavuuskirjanpitoaineisto (Viljatielopankki: [www.vyr.fi](http://www.vyr.fi) sekä [www.mtt.fi/taloustohtori](http://www.mtt.fi/taloustohtori)).

## 6. Johtopäätökset

Suomen viljasektorin toimintaympäristön muutokset jatkuvat, maatalouspolitiikka irrottaa otettaan tuotannon ohjaamisesta sekä vähentää viljamarkkinoille tarjoamansa turva-verkko-mekanismien kattavuutta. Samalla maailmanmarkkinoiden tarjonta ja kysyntä saavat enenevässä määrin ohjata myös EU:n ja Suomen viljan hintoja.

### Pellonkäyttö

Vuonna 2009 Suomen viljasektoria painoi rehuviljan huomattava ylitarjonta, varastoihin kertyi lähes miljoonan tonnin ylijäämä. Peltokasvien tuotantorakenteeseen tehtävä korjausliike oli välttämätön. Hintasuhteet keväällä 2010 ohjasivat pellonkäytön rakennekehitystä oikeaan suuntaan ja viljelijät kuuntelivat ja myös noudattivat pinta-alasuosituksia tarkoin.

Saavutettu pellonkäyttökajakauma oli viljojen, öljykasvien ja kesannon kannalta tarkoituksenmukainen. Keskiarvoisilla satotasolla tämän vuoden tuotanto olisi melkein riittänyt tyydyttämään kysynnän. Kesän huonot sääolosuhteet verottivat kuitenkin satotasoa ja huononsivat viljan ja öljykasvien laatua. Tämän satokauden viljatase olisi reilusti alijäämäinen jos markkinointivuoden alkuvarastoja ei otettaisi huomioon.

Maailmanmarkkinahinnat ja nykyinen alitarjontatilanne motivoivat ympäri maailmaa viljanviljelyalan lisäämiseen. Sadon onnistuessa viljan päätuotantoalueilla ensi vuodeksi on odotettavissa ylitarjontaa, joka johtaisi maailmanmarkkinahintojen laskuun.

Sama skenaario uhkaa toteutua myös Suomessa. Viljan niukka tarjonta, sekä tällä hetkellä vallitsevat hintatasot ja hintasuhteet ohjaavat tänä vuonna jo oikeaan suuntaan siirtynyttä pellonkäyttörakennetta takaisin aiemman viljaylituotannon suuntaan. Vaarana on, että viljojen, öljykasvien ja kesannon välinen pinta-ala jakauma palautuisi ensi vuonna jopa 2008 tasolle. Samaan aikaan öljykasvi- ja valkuaiskasvituotanto ei edelleenkään pystyisi tyydyttämään kuin pienen osan kotimaan kysynnästä.

Viljaketjun toimivuuteen vaikuttaa osapuolten kyky ja halukkuus vastata markkinasignaaleihin. Tarjonnan ja kysynnän epätasapainoon täytyy reagoida nopeasti. Toisaalta on myös osattava ennakoida tarjonnan ja kysynnän tasapainon tuleva kehitys ja muiden toimijoiden reaktiot nykytilanteeseen.

Vaikka markkinasignaalit kannustavatkin vilja-alan lisäämiseen, olisi erityisen tärkeää osata toimia nyt maltillisesti ja harkiten. Viljan markkinatasapaino on herkkä, kun taas öljy- ja valkuaiskasvien kysyntä ylittää reilusti tarjonnan. Tästä johtuen viljan hintavaihtelut ovat suhteessa suurempia, mutta öljykasvien hintakehitys on tasaisempaa. Ensi vuonna siis

edelleen kannattaisi panostaa jälkimmäisten tuotantoon. Mikäli vuonna 2011 Suomessa korjattaisiin normaali sato, vilja-alaa tarvittaisiin vain noin 100.000 hehtaaria lisää. Luomutuotantoa ja valkuaiskasvien alaa olisi myös varaa nostaa entisestään.

### Riskien hallinta

Viljan tarjonnan vaihtelu ja siitä seuraavat viljan hintojen suuret heilahdukset lisäävät epävarmuutta ketjun toimintaan. Ne alentavat vuorotellen ketjun eri osien tuloksia.

Riskejä olisi pyrittävä hallitsemaan sopimuskäytäntöjä kehittämällä. Sopimusehtojen selkeytys ja ennakoitavuus sekä sopimusmallien kehittäminen lisääisi suunniteltavuutta läpi koko ketjun. Sopimustuotannolla on pyrittävä kattamaan mahdollisimman suuri osa viljan kotimaisesta käytöstä. Myyjien, ostajien ja kaupan on mahdollista suojautua nopeilta ja rajuilta hinnanmuutoksilta raaka-ainepörssien antamia mahdollisuuksia hyväksi käyttäen. Käytännössä tämä on mahdollista ainakin öljykasvien ja leipävehnän osalta, mutta Suomen markkinoiden oma toimintaympäristö ja etäisyys verrattuna Keski-Euroopan markkinakehitykseen sekä suojaustoiminnan vähäinen tunnettuus tuovat haasteita.

Toisena mahdollisuutena on vierittää hintariskiä enemmän kuluttajaportaaseen siirtämällä hinnankorotuksia (ja hinnan alennuksia) läpi ketjun. Nykyiset vieläkin suhteellisen pitkäjänteiset tavarantoimitus-sopimukset eivät kuitenkaan anna mahdollisuuksia läpi ketjun vietäviin nopeisiin hinnankorotuksiin.

Riskien hallintaa voi edistää myös markkinatiedon jatkuvalla lisäämisellä ja viestinnän levittämällä koko ketjulle.

### Vientimarkkinat

Viljojen ja öljykasvien kotimainen kysyntä on ollut melko vakaata. Suomessa ei kotimarkkinoilla ole näkyvissä tekijöitä, jotka nostaisivat viljan kysyntää nopeasti ja suuressa määrin. Suomalaisella myllyvehnällä ja mallasohralla voi olla mahdollisuuksia vientimarkkinoilla, mutta nämä riippuvat vahvasti Euroopan tarjonnan tilanteesta ja hintatasosta. Kaura on ainoa vilja, jonka tuotannossa Suomella ovat selkeitä etuja kansainvälisillä markkinoilla. Kauran viennin edistämiseksi ja uusien vientialueiden kartoittamiseksi aloitettuja ponnisteluja on siis jatkettava.

Suomen elintarvikeviennin rakenne on edelleen liiaksi raaka-aineisiin painottunut, joten uusien alueavauksien ohella olisi pyrittävä siirtämään viennin painopistettä jalostettujen tuotteiden suuntaan.